

Život u Australiji

© Commonwealth of Australia 2007

Ovaj rad je zaštićen Zakonom o autorskim pravima.

Osim u svrhe odobrene Zakonom o autorskim pravima iz 1968. (Copyright Act 1968), nijedan dio se ne smije reproducirati u bilo kojem obliku bez prethodne dozvole Commonwealtha. Zahtjeve i upite o pravu reproduciranja uputite na:

Commonwealth Copyright Administration,
Attorney General's Department,
Robert Garran Offices, National Circuit
Barton ACT 2600

ili preko interneta na www.ag.gov.au/cc

ISBN 978 1 921446 35 1

Izdanje od listopada 2007.

S Interneta možete prenijeti ovu publikaciju na engleskom i više jezika zajednice. Dodatne primjerke knjižice možete naručiti preko www.immi.gov.au

Simbol tumača je nacionalni simbol za javno informiranje, a razradio ga je Ured za multikulturalne poslove u Viktoriji, u suradnji s vladom Commonwealtha, te vladama saveznih država i teritorija. Simbol je jednostavan znak koji ukazuje gdje osobe koje ne znaju engleski mogu, u državnim službama, zamoliti za pomoć oko prevođenja.

Ovaj simbol ćete možda primijetiti na mjestima gdje se nude državne ili društvene informacije i usluge, kao na primjer u državnim bolnicama, policijskim postajama, državnim školama, društvenim centrima, uredima za stambene poslove i pitanja zapošljavanja, lokalnim općinama i informativnim centrima za useljenike.

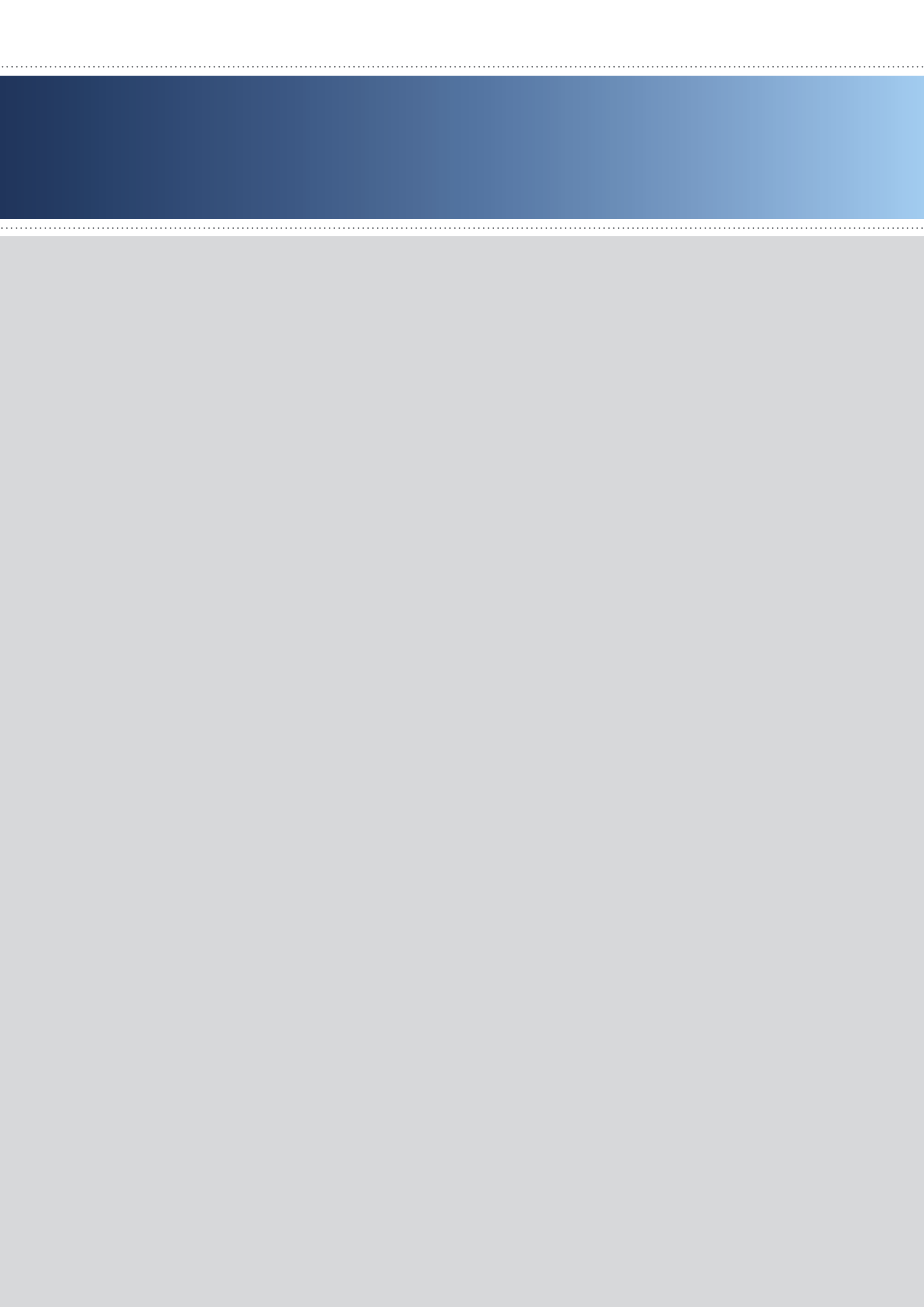
Simbol tumača je službeno pušten u opticaj u Viktoriji, u svibnju 2006.

Sadržaj

Uvod	1
Izjave o australskim vrijednostima	2
Izjava o australskim vrijednostima za podnositelje molbe za vizu za privremeni i trajni boravak	2
Izjava o australskim vrijednostima za podnositelje molbe za vizu za kratkoročni boravak	3
Australske vrijednosti i principi	4
Australija – kratki prikaz	8
Činjenice i brojke	10
Nacionalni simboli	11
Naša zemlja, naš narod	14
Klima	14
Okoliš	15
Prvi Australci	16
Prvi Europljani	17
Stvaranje nacije	18
Posljedice rata	19
Prosperitet i promjene	20
Ljudi koji Australiju nazivaju svojim domom	21
Demokracija i vlada	22
Australski narod danas	26
Zakoni i društveni običaji	26
Mijenjanje uloge obitelji	30
Australski engleski	32
Proslave i praznici	33
Sport, rekreacija i umjetnost	34
Uspješni znanstvenici i inovatori	36
Život u Australiji	37
Zapošljavanje i radni uvjeti	37
Stambeni smještaj	38
Socijalna skrb	39
Bolnički i liječnički troškovi	39
Nastava iz engleskog	40
Pomoć prevoditelja i tumača	41
Obrazovanje	41
Vozačke dozvole	42
Važni kontakti	42
Kako postati australski državljanin	43
Privilegije državljanstva	43
Obveze	43

Ova knjižica je namijenjena osobama koje podnose molbu za vizu kako bi mogle, privremeno ili trajno, živjeti u Australiji. Ovdje ćete naći kratki pregled o Australiji, njezinoj povijesti, načinu života i svima nam zajedničkim vrijednostima.

U sklopu postupka podnošenja molbe za vizu, mnogi podnositelji zahtjeva moraju potvrditi da će poštovati australske vrijednosti i pridržavati se australskih zakona.

Australske vrijednosti uključuju uvažavanje činjenice da su svi pojedinci jednako vrijedni, poštivanje dostojanstva i slobode pojedinca, slobode govora, slobode vjere i sekularne vlade, slobode udruživanja, podržavanje parlamentarne demokracije i vladavine zakona, jednakost pred licem zakona, ravnopravnost muškaraca i žena, jednakost mogućnosti, i miroljubivost. One uključuju i duh egalitarizma (jednakih prava za sve pojedince) koji podrazumijeva pravedno i pošteno ophođenje, uzajamno poštovanje, toleranciju, suosjećanje za osobe u nevolji, te zalaganje za opće dobro.

Važno je razumjeti i to da je engleski naš nacionalni jezik, i važna komponenta koja povezuje australsko društvo.

Ova knjižica može korisno poslužiti i osobama koje već neko vrijeme žive u Australiji, naročito onima koji rade s useljenicima ili su im rođaci ili prijatelji nedavno stigli u Australiju.

Australska Vlada preporučuje novim stanovnicima da što više nauče o svojoj novoj zemlji, našoj baštini, jeziku, običajima, vrijednostima i načinu života, te da podnesu zahtjev za australsko državljanstvo kad na to steknu pravo, i time što prije postanu sastavni dio australskog društva.

Ako ste nedavno stigli, dobrodošli u Australiju. Odlučili ste živjeti u ovoj stabilnoj, uspješnoj i demokratskoj zemlji.

Osim toga, uključujete se u kulturalno raznoliko ali jedinstveno društvo, s Australcima koji potječu iz brojnih zemalja, a povezuju ih zajedničke vrijednosti i osjećaj odgovornosti.

Ako želite saznati više

Za više informacija o određenim temama, posjetite odgovarajuće Internet stranice i druge izvore informacija spomenute u ovoj knjižici.

Za vodič o životu i radu u Australiji, posjetite dio *Život u Australiji (Living in Australia)*, na Internet stranici (www.immi.gov.au) Ministarstva za useljavanje i državljanstvo (Department of Immigration and Citizenship - DIAC).

Za detaljnije informacije o nastanjivanju u Australiji, pogledajte niz brošura pod naslovom *Početak života u Australiji (Beginning a Life in Australia)*, koje isto možete naći na DIAC-ovoj Internet stranici. Ove knjižice postoje na engleskom i brojnim drugim jezicima, i različite su za svaku saveznu državu i teritorij u Australiji. Za korisne lokalne informacije i kontakt podatke, pogledajte knjižicu koja se odnosi na saveznu državu ili teritorij u kojem ćete živjeti.

Ako ste dobili vizu u sklopu humanitarnog programa za prihvaćanje osoba iz inozemstva, preporučujemo Vam da prije dolaska u Australiju pohađate Program za kulturalno orijentiranje u Australiji (Australian Cultural Orientation Programme – AUSCO). Taj program, koji nudi informacije o putovanju i nastanjivanju u Australiji, se održava na različitim mjestima u Aziji, Africi i zemljama Bliskog Istoka.

Dodatne primjerke ove knjižice možete na zahtjev dobiti od Ministarstva za useljavanje i državljanstvo, ili prenijeti s njihove Internet stranice.

Izjave o australskim vrijednostima (Australian Values Statements)

Izjava o australskim vrijednostima za podnositelje molbe za vizu za privremeni i trajni boravak

Podnositelji molbe za vizu za privremeni i trajni boravak, te manjeg broja viza za kratkoročni boravak, moraju pročitati ili im netko drugi treba objasniti materijal o životu u Australiji, odnosno sadržaj ove knjižice, kojeg je formulirala australska vlada. Ti podnositelji molbe trebaju i potvrditi da razumiju što se od njih može očekivati ukoliko kasnije odluče podnijeti zahtjev za australsko državljanstvo. Izjava je uključena u molbene obrasce za vize na koje se ovaj uvjet odnosi, i svi podnositelji stariji od 18 godina je trebaju potpisati.

Izjava o australskim vrijednostima

Ovu izjavu morate potpisati ako ste stariji od 18 godina.

Potvrđujem da sam pročitao/pročitala, ili mi je netko drugi objasnio, informacije koje je formulirala australska Vlada, o australskom društvu i društvenim vrijednostima.

Razumijem da:

- *Australsko društvo se temelji na vrijednostima koje uključuju poštovanje slobode i dostojanstva pojedinca, slobodu vjere, podržavanje vladavine zakona i parlamentarne demokracije, ravnopravnost muškaraca i žena, te duh egalitarizma (jednakih prava za sve pojedince) koji podrazumijeva uzajamno poštovanje, toleranciju, pravedno i pošteno ophođenje, suosjećanje za osobe u nevolji, te zalaganje za opće dobro.*
- *Australsko društvo cijeni ravnopravne mogućnosti za sve pojedince, bez obzira na njihovu rasu, vjeru ili etničko podrijetlo.*
- *engleski, kao naš nacionalni jezik, je važan povezujući element u australskom društvu.*

Obvezujem se da ću, tijekom svog boravka u Australiji, poštivati navedene vrijednosti australskog društva i pridržavati se australskih zakona.

Razumijem da, ukoliko podnesem zahtjev za australsko državljanstvo:

- *Australsko državljanstvo predstavlja svima nam zajednički identitet, sponu koja povezuje sve Australce, istodobno uvažavajući njihovu raznolikost.*
- *Australsko državljanstvo uključuje recipročna prava i obveze. Obveze australskog državljanina uključuju pridržavanje australskih zakona, uključujući zakona koji se odnosi na glasovanje na izborima ili sudjelovanje u poroti.*
- *Ukoliko ispunjavam pravne uvjete za stjecanje australskog državljanstva i zahtjev mi se odobri, razumijem da ću morati dati prisegu na odanost Australiji i australskom narodu.*

Za podnositelje molbe preko Interneta, glavni podnositelj će trebati kliknuti tipku kojom kaže 'da' ili 'ne' za izjavu o vrijednostima. Ukoliko su u molbu uključena djeca od 18 i više godina starosti, u izjavu je uključen dodatni odlomak u kojem se navodi:

Sve druge osobe uključene u ovu molbu, koje imaju 18 ili više godina, su mi rekly da su pročitale, ili im je netko drugi objasnio, informacije australske Vlade, o australskom društvu i njegovim vrijednostima, i slažu se s gornjom izjavom.

U takvom slučaju, podnositelj molbe daje izjavu kako u vlastito ime, tako i u ime svoje djece.

Izjava o australskim vrijednostima za podnositelje molbe za vizu za kratkoročni boravak

Izjavu o australskim vrijednostima moraju potpisati i podnositelji molbi za kratkoročne vize na koje se ovaj uvjet odnosi. Njihova je izjava uključena u dio molbe s općom izjavom, stoga potpisivanje molbenog obrasca ujedno znači da time potpisuju i tu izjavu. Od tih se podnositelja ne traži da pročitaju ovu knjižicu, ali to slobodno mogu učiniti ukoliko tako žele.

U većinu molbenih obrazaca za vize za kratkoročni boravak je uključena sljedeća Izjava o australskim vrijednostima:

Tijekom svog boravka u Australiji, poštivat ću australske vrijednosti navedene u ovom obrascu, i pridržavati se australskih zakona.

Za molbe preko Interneta, izjava se donekle razlikuje:

Tijekom svog boravka u Australiji, poštivat ću australske vrijednosti navedene na početku ove molbe, i pridržavati se australskih zakona.

Molbe preko Interneta, u kojima su uključena djeca od 18 ili više godina, Izjava sadržava dodatni odlomak u kojem se navodi:

Sve druge osobe uključene u ovu molbu, stare 18 i više godina, su mi rekly da se i one slažu s ovim traženim uvjetom.

Podnositelji će trebati kliknuti tipku kojom kažu 'da' ili 'ne' za izjavu o vrijednostima, kako u vlastito ime tako i u ime svoje djece (ako se to odnosi na njih).

Australske vrijednosti i principi

Kako bismo očuvali stabilno, miroljubivo i prosperitetno društvo, očekuje se da Australci svih vrsta kulturnog podrijetla poštuju svima nam zajedničke vrijednosti i principe na kojima se temelji australsko društvo.

Te vrijednosti su temelj slobodnog i demokratskog društva u Australiji. One uključuju:

- poštivanje jednake vrijednosti, dostojanstva i slobode svakog pojedinca
- slobodu govora
- slobodu vjere i sekularne vlade
- slobodu udruživanja
- podržavanje parlamentarne demokracije i vladavine zakona
- jednakost pred licem zakona
- ravnopravnost muškaraca i žena
- jednakost mogućnosti
- miroljubivost
- duh egalitarizma (jednakih prava za sve) koji uključuje toleranciju, uzajamno poštivanje i suosjećanje za osobe u nevolji.

Iako ih i druga liberalna demokratska društva donekle prihvaćaju, ove vrijednosti i principi su ovdje prilagođeni za australsku jedinstvenu sredinu, prerađene i modernizirane valovima useljavanja iz svih krajeva svijeta. Različiti ljudi ih različito izražavaju, ali njihov smisao ostaje isti.

Prvi stanovnici Australije su bili Aboridžani i Torres Strait otočani, čija je jedinstvena kultura i tradicija među najstarijima na svijetu. Prvi useljenici su bili većinom iz Britanije i Irske, a njihova anglo-keltska tradicija je postala važan i stalni utjecaj na australsku povijest, kulturu i političku tradiciju. U kasnijim valovima useljavanja su stizali ljudi iz Afrike, Azije, Amerike i Europe, i sve su te skupine Australiji doprinijele nešto jedinstveno i utjecale na australski način života.

Ove navode o zajedničkim vrijednostima i principima ne treba smatrati pokušajem da svi postanemo isti i imamo iste stavove. Naprotiv, uvažavanje individualne slobode mišljenja i pravo biti 'drugačiji', predstavljaju temelje australske demokracije.

Novim useljenicima se ovim želi pomoći bolje razumjeti temeljne vrijednosti, zahvaljujući kojima je stvarano upravo ovakvo društvo, istodobno i stabilno i dinamično, povezano a raznovrsno.

U Australiji, ljudi uživaju raznovrsne slobode. Ali, da bi uživali te slobode, svi se moraju pridržavati australskih zakona, koje je uvela demokratskim postupkom izabrana vlada, kako bismo sačuvali svoje slobodno društvo u kojem vlada red i mir.

• Temeljne slobode

Svi Australci imaju pravo na niz temeljnih sloboda (u granicama zakona), uključujući slobodu mišljenja i govora, udruživanja, održavanja sastanaka, obavljanja vjerskih obreda u sklopu svoje izabrane vjere, te putovanja po Australiji bez ikakvog ograničenja.

- **Poštivanje jednake vrijednosti, dostojanstva i slobode svakog pojedinca**

Svi Australci uživaju slobodu i ravnopravnost, i od njih se očekuje da se međusobno odnose s dostojanstvom i poštovanjem.

Zakoni Commonwealtha zabranjuju diskriminaciju na temelju rase, spola, invalidnosti i starosti, i to u više područja javnog života, prema *Zakonu o rasnoj diskriminaciji iz 1975. (Racial Discrimination Act 1975)*, *Zakonu o diskriminaciji na temelju spola iz 1984. (Sex Discrimination Act 1984)*, *Zakonu o diskriminaciji prema invalidima iz 1992. (Disability Discrimination Act 1992)*, te *Zakonu o diskriminaciji na temelju starosti iz 2004. (Age Discrimination Act 2004)*. Komisija za zaštitu ljudskih prava i ravnopravnih mogućnosti (Human Rights and Equal Opportunity Commission) je zadužena za obrađivanje žalbi podnešenih u skladu s nekim od tih zakona.

Australci odbijaju primjenu nasilja, zastrašivanja i ponižavanja u rješavanju konflikta u našem društvu.

Informacije na Internetu

Internet stranica Komisije za zaštitu ljudskih prava i ravnopravnih mogućnosti www.hreoc.gov.au

- **Sloboda govora**

Svaki Australac ima pravo, u granicama zakona, usmeno i pismeno izraziti svoje mišljenje o australskoj vladi ili bilo kojoj drugoj temi ili socijalnom pitanju, ukoliko time ne ugrožava druge, ne daje lažne tvrdnje, niti narušava tuđu slobodu govora.

Isto pravilo se primjenjuje na australske novine, radio, televiziju i druge medije. Australci mogu slobodno protestirati na poteze vlade i voditi kampanje za promjenu zakona.

Sloboda govora omogućuje ljudima izražavanje i razmatranje ideja. Na snazi su zakoni koji štite dobro ime pojedinca, štiteći ga od krivih informacija ili laži. Na snazi su i zakoni protiv poticanja na mržnju prema drugima zbog njihove kulture, etničke pripadnosti ili podrijetla.

- **Sloboda vjere i sekularne vlade**

Svaki Australac slobodno bira svoju vjersku pripadnost, ukoliko ta vjerska praksa ne krši neki australski zakon. Isto tako, Australci imaju pravo ne pripadati nikakvoj vjeri. Vjerska netolerancija je neprihvatljiva u australskom društvu.

Australija ima sekularnu vladu – ne postoji službena, državom propisana vjera. Vlast se prema svim državljanima odnosi jednako, bez obzira na njihovu vjeru.

Vjerski zakoni nemaju nikakav pravni status u Australiji i ovdje se, na primjer u postupku razvoda braka, primjenjuje samo zakon donešen u parlamentu. Neki vjerski ili kulturni običaju, kao što je na primjer bigamija (mnogoženstvo) su ovdje protuzakoniti.

• Sloboda udruživanja

U skladu sa zakonom, Australci imaju pravo udruživanja i protestiranja protiv vlade ili bilo koje druge organizacije, s tim da se protest odvija mirno i ne nanosi štetu imovini ili povrede ljudima. Sloboda udruživanja uključuje slobodu uključivanja ili neuključivanja u bilo koju organizaciju ili grupu, s tim da ta grupa mora biti legalna. Te organizacije i grupe uključuju političke stranke, radničke sindikate i društvene skupine.

• Podržavanje parlamentarne demokracije i vladavine zakona

Australija je parlamentarna demokracija, što znači da australski državljani sudjeluju u upravljanju zemljom i predstavljanju australskog društva. Vlada je odgovorna svim Australcima. Izabrani parlamenti su jedina tijela koja mogu donositi zakone ili ovlastiti nekoga za donošenje zakona.

Svaka osoba u Australiji se mora pridržavati od vlade propisanih zakona. Isto tako, zakon i štiti sve Australce. To znači da se nitko nije izvan niti 'iznad zakona', čak ni osobe na položaju vlasti, poput političara ili policije

• Jednakost pred zakonom

Pred zakonom su svi Australci isti. To znači da se nitko ni prema kome ne smije odnositi drugačije nego prema drugima, zbog rase ili etničke pripadnosti ili zemlje podrijetla te osobe, zbog njezine starosti, spola, bračnog stanja ili invalidnosti, kao niti zbog njezine političke ili vjerske opredijeljenosti. Državni uredi i nezavisni sudovi moraju prema svakom postupati pravedno.

Takav ravnopravan odnos znači da dobivanje ili napredovanje na poslu ovisi o kvalifikacijama, sposobnostima i radnom iskustvu osobe, a ne o njezinom kulturnom podrijetlu ili političkim stavovima. To znači i da se nikom ne smije uskratiti usluga u trgovini, hotelu ili nekoj drugoj ustanovi, zbog njihove rase, boje kože, vjere, spola ili bračnog stanja.

• Ravnopravnost muškaraca i žena

U Australiji, muškarci i žene imaju ista prava. Radna mjesta i zvanja su jednako pristupačna i ženama i muškarcima. I muškarci i žene mogu služiti vojsku i biti na položaju u vladi.

• Jednakost mogućnosti i duh egalitarizma

Australci cijene ravnopravne mogućnosti i ono što se često naziva 'pravednom šansom za sve' ('fair go'). To znači da nečija postignuća u životu trebaju ovisiti o njihovim talentima, radu i naporu, a ne o podrijetlu ili favoritizmu.

Australci žive u duhu egalitarizma, koji podrazumijeva uzajamno poštovanje, toleranciju i pravedan odnos prema svakom. To ne znači da smo svi isti ili da smo svi istog materijalnog stanja ili posjedujemo istu imovinu. Cilj je osigurati da u australskom društvu ne postoje krute niti uvriježene klasne razlike.

- **Miroljubivost**

Australci su ponosni na svoje miroljubivo društvo. Vjeruju da se do promjena stiže diskusijom, miroljubivim nagovorom i demokratskim procesom. Odbijaju nasilje kao sredstvo za mijenjanje nečijeg mišljenja ili zakona.

Povrh tih vrijednosti, Australci se zalažu za opće dobro i suosjećanje za one u nevolji.

U Australiji prevladava duh zajedništva i Australci žele oplemeniti i poboljšati društvo u kojem žive.

Mnogi Australci doprinose zajednici u svom svakodnevnom životu. To pokazuju, na primjer, brigom za okoliš, pomaganjem i zajedničkim radom u teškim vremenima, a sve to predstavlja zalaganje za opće dobro.

Australija ima razvijenu tradiciju 'drugarstva' ('mateship'), kad ljudi dragovoljno pomažu drugima, osobito onima u nevolji. Drugom ('mate') se često naziva prijatelj, ali to može biti i supružnik, partner, brat, sestra, kćerka ili sin. A drug može biti i potpuni stranac. Imamo i razvijenu tradiciju društvenog i volonterskog rada.

Australci godinama govore o i promiču gore navedene vrijednosti. Toje Australiji pomoglo u prihvaćanju i uspješnom integriranju milijuna ljudi iz brojnih etničkih grupa i kulturnih tradicija.

Australska kulturalna raznolikost je pokretačka snaga koja rezultira dinamičnim društvom. U okviru australskih zakona, svi Australci imaju pravo izražavati svoju kulturu i uvjerenja

Ali, od svih Australaca se istodobno očekuje da pokažu odanost Australiji iznad svega – njezinim zakonima, vrijednostima i narodu.

Australija – kratki prikaz

Zemljopis

Australija je jedna od najstarijih kopnenih površina svijeta. To je najveći naseljeni otok na zemlji i šesta zemlja po veličini u svijetu. Ujedno je i jedna od najsušnijih, u kojoj se samo 6 posto od ukupne površine smatra prikladnim za zemljoradnju.

Udaljenosti su ovdje ogromne, pa su posjetitelji često začuđeni veličinom naše zemlje i koliko dugo se putuje od grada do grada. Australija se proteže duž 4000 kilometara od istočne do zapadne obale i 3700 kilometara od sjevera do juga. Perth je od Sydneya udaljen oko pet sati leta.

Australija je ukupno približno iste površine kao Sjedinjene Države (ne uključujući Aljasku), više nego dvostruka površina Indije i 32 puta površina Ujedinjenog Kraljevstva.

Naš narod

Povijest prvobitnih australskih starosjedilaca, Aboridžana i Torres Strait otočana, seže najmanje 40 000 a možda čak do 60 000 godina u prošlost.

Ostalo australsko stanovništvo sačinjavaju potomci useljenika, koji su od početka naseljavanja Europljana u Australiju 1788., stizali iz preko 200 zemalja svijeta.

Australija je 1945. imala oko sedam milijuna stanovnika. Od tada, u Australiju je stiglo preko 6.5 milijuna useljenika, uključujući oko 675 000 izbjeglica.

Australija danas ima 21 milijun stanovnika, od kojih je 43 posto ili rođeno u inozemstvu, ili im je barem jedan roditelj rođen u inozemstvu.

Australci svih vjerskih i rasnih pripadnosti, i etničkog i društvenog podrijetla, žive u slozi i miru.

Zajedničke vrijednosti

Isko useljenici u Australiju stižu iz brojnih različitih kulturalnih i vjerskih sredina, uspješno se nastanjuju i integriraju u šire australsko društvo. Australija je, s druge strane, obogaćena njihovim doprinosom u društvenom, kulturnom i gospodarskom smislu.

Važna odlika australskog društva danas nije kulturalna raznolikost našeg naroda, nego činjenica koliko smo ujedinjeni zajedničkim osjećajem odanosti Australiji prije svega. Australci su spremni zanemariti svoje individualne razlike, jer im je zajednički interes složno živjeti u miru.

U okviru australskih zakona, svi Australci imaju pravo izražavati svoju kulturu i uvjerenja, te slobodno sudjelovati u životu australskog naroda. Istodobno, očekuje se da se svi pridržavaju principa i zajedničkih nam vrijednosti, navedenih u uvodu, na kojima se temelji australski način života.

Nezavisna zemlja

Australija je nezavisna i prema drugima orijentirana zemlja, s jakim gospodarstvom. Njezino sudjelovanje u svjetskim pitanjima se oslanja na naše demokratske ustanove, kulturalnu raznolikost i konstruktivnu uključenost u međunarodna i područna pitanja.

Na dinamičnoj međunarodnoj sceni punoj izazova, Australija se zalaže za bilateralne, područne i multilateralne strategije, za jačanje svojih nacionalnih interesa, u kontekstu globalne odgovornosti.

Jako gospodarstvo

Australija, sa svojom, na tržište orijentiranom ekonomijom, ima otvoreno, fleksibilno i konkurentno gospodarstvo. Struktura naših stabilnih i modernih ustanova pruža podršku poduzetništvu i privlači strane ulagače.

Australija je jedan od glavnih područnih financijskih centara, s pouzdanim domaćim i međunarodnim transportom, vrhunskom svjetskom tehnologijom informacija i telekomunikacija, višejezičnom i visoko kvalificiranom radnom snagom, i sustavom zakonskih odredbi. Australska burza dionica je osma po veličini u svijetu, mjereno tržišnom kapitalizacijom.

Australija je značajna svjetska trgovačka sila, s dvosmjernim tržišnim prometom robe i usluga, u vrijednosti od preko \$400 milijardi – oko 1 posto ukupnog svjetskog tržišnog prometa. Najveći australski trgovački partner je Japan, zatim Kina, Sjedinjene Države, Singapore, Ujedinjeno Kraljevstvo i Republika Koreja.

Informacije na Internetu

- Australski zavod za statistiku (Australian Bureau of Statistics) www.abs.gov.au
- Informacije i usluge australske vlade (Australian Government information and services) www.australia.gov.au
- Portal australske vlade za rekreaciju i kulturu (Australian Government Recreation and Culture Portal) www.cultureandrecreation.gov.au
- Ministarstvo vanjskih poslova i trgovine (Department of Foreign Affairs and Trade) www.dfat.gov.au/geo/australia

Činjenice i brojke

Glavni grad Australije	Canberra
Površina Obala glavnog kopna Obala uključujući otoke	7.74 milijuna kvadratnih kilometara 35 877 kilometara 59 736 kilometara
Postotak obradive zemlje	6 posto
Stanovništvo	21 milijuna
Postotak rođenih u inozemstvu	Blizu 22 posto
Jezik	Engleski
Postotak osoba koje kod kuće govore neki drugi jezik osim engleskog	15 posto
Valuta	Australski dolar (A\$)
Glavni trgovački partneri	Japan, Kina, Sjedinjene Države, Singapore, Ujedinjeno Kraljevstvo, Republika Koreja
Radna snaga	10.28 milijuna
Vrijeme – Australija ima tri standardne vremenske zone	Istočno: GMT + 10 Srednje: GMT + 9.5 Zapadno: GMT + 8
Pomicanje sata (standardno vrijeme + 1)	Sat se pomiče u New South Walesu, Južnoj Australiji, na Tasmaniji, u Viktoriji i Zapadnoj Australiji, od početka do kraja listopada, pa do kraja ožujka.
Glavni datumi	
Nacionalni dan – Dan Australije	26. siječanj
Uskrs	Između kraja ožujka i kraja travnja svake godine
Dan Anzaca	25. travanj
Spomen Dan	11. studenog
Božić	25. prosinca

Nacionalni simboli

Naziv Australija

Naziv Australija potječe od latinske riječi *Australis*, što znači 'južna'. Stoljećima je postojala legenda o nepoznatoj velikoj zemlji na jugu – *Terra Australis Incognita* (*nepoznata južna zemlja*). Taj opis nalazimo u zapisima o putničkim istraživanjima u ovom području.

Naziv 'Australija' je postao široko usvojen pojam nakon što je 1814. objavljen Matthew Flindersov zapis kako je oplovio ovaj kontinent, pod naslovom *Putovanje u Južnu zemlju* (*A Voyage to Terra Australis*) u kojoj je upotrijebio naziv Australija. Guverner Lachlan Macquarie ga je nakon toga ponavljao u svojim službenim izvješćima, preporučujući usvajanje tog pojma. 1824., britanska mornarica se složila da se ovaj kontinent službeno nazove Australija.

Australska nacionalna zastava

Australska nacionalna zastava je po prvi put istaknuta u Melbourneu, 3. rujna 1901. Zastava je tamno plave boje, u gornjem lijevom uglu ima Union Jack (državnu zastavu Velike Britanije), kao znak uvažavanja povijesti britanskog naseljavanja Australije.

Pet zvjezdica koje sačinjavaju zvijezde Južnog križa predstavljaju zemljopisni položaj Australije u južnoj hemisferi. Zvijezda sa šest krakova, predstavljajući šest saveznih država, je 1908. zamijenjena zvijezdom sa sedam krakova, s tim što sedmi krak simbolizira dva teritorija.

Osim toga, svaka savezna država i teritorij imaju i vlastitu zastavu.

Grb Commonwealtha

Grb Commonwealtha, koji označava upravu i imovinu Commonwealtha Australije, je 1912. odobrio Kralj George V. Uključuje štit s amblemima šest australskih saveznih država, kao simbol federacije. Dizajn uključuje i zlatnu mimozu (cvjetni amblem Australije), klokana i emua.

Nacionalne boje

Od travnja 1984., nacionalne boje Australije su zelena i zlatna.

Cvjetni amblem

Zlatna akacija (mimoza - *Acacia pycnantha*), je cvjetni amblem Australije od kolovoza 1988.

Nacionalni dragi kamen

Opal je 1993. proglašen nacionalnim dragim kamenom Australije.

Životinjski amblem

Mnogi smatraju klokana nacionalnim životinjskim amblemom Australije, iako time nikad nije bio službeno proglašen.

Nacionalni dan

Dan Australije slavimo 26. siječnja svake godine. Time obilježavamo obljetnicu događaja iz 1788., kad je prvi guverner Arthur Phillip pristao u Sydneyski zaljev.

Nacionalna himna

Advance Australia Fair (Napreduj, prelijepa Australijo) je komponirao Peter Dodds McCormick 1878. godine, i krajem 1970.-ih je postala poznata nacionalna pjesma. U travnju 1984. je proglašena službenom australskom nacionalnom himnom.

Stihovi su sljedeći:

*Australians all let us rejoice,
For we are young and free;
We've golden soil and wealth for toil;
Our home is girt by sea;
Our land abounds in nature's gifts
Of beauty rich and rare;
In history's page, let every stage
Advance Australia Fair.
In joyful strains then let us sing,
Advance Australia Fair.*

*Beneath our radiant Southern Cross
We'll toil with hearts and hands;
To make this Commonwealth of ours
Renowned of all the lands;
For those who've come across the seas
We've boundless plains to share;
With courage let us all combine
To Advance Australia Fair.
In joyful strains then let us sing,
Advance Australia Fair.*

Australske počasti i nagrade

Australski svojstveni sustav dodjeljivanja počasti je počeo 1975., uvođenjem Ordena Australije (Order of Australia), u znak priznanja onima koji rade za dobro nacije ili čovječanstva, kao i Australskih odlikovanja za hrabrost (Australian Bravery Decorations) i Nacionalne medalje (National Medal).

U australskom sustavu dodjeljivanja počasti nema pokroviteljstva ni političkog utjecaja. Svaka osoba u zajednici može nekog australskog državljanina predložiti za odlikovanje. Selekciju obavlja nezavisna komisija.

Počasti pomažu u definiranju, poticanju i jačanju naših nacionalnih težnji, ideala i standarda, jer odaju priznanje našim uzorima. U Australiji dodjeljujemo počasti kao znak da cijenimo i slavimo, te izražavamo zahvalnost onima koji se zalažu za pozitivne promjene, koji postižu najviše što mogu, i služe drugima.

Informacije na Internetu

- Australske počasti, nagrade i simboli www.itsanhonour.gov.au
- Ministarstvo predsjednika vlade i kabineta (Department of the Prime Minister and Cabinet) www.dpmmc.gov.au

Naša zemlja, naš narod

Australija je jedinstvena zemlja, prepuna suprotnosti.

Udaljena područja australske unutrašnjosti, koja se često naziva 'najdubljom unutrašnjošću' ('outback'), su važan sastavni dio australske povijesti i mitologije.

Usprkos tome, više od 75 posto od 21 milijun stanovnika Australije živi u gradskim centrima, najviše u glavnim gradovima i plodnim ravninama duž istočne i južnoistočne obale.

Australija se često smatra 'mladom' zemljom, iako nam stanovništvo, kao i u brojnim drugim zemljama svijeta, postaje sve starije, zbog sve duljeg prosječnog života. Prema predviđanjima, segment stanovništva starijeg od 65 godina će se s 13.1 posto 2005. povećati na 25.7 posto 2050.

Gdje žive Australci, po saveznm državama i teritorijima

Država/Teritorij	Stanovništvo (milijuni)	Glavni grad	Stanovništvo glavnih gradova (milijuni)
New South Wales	6.55	Sydney	4.12
Viktorija	4.93	Melbourne	3.59
Queensland	3.90	Brisbane	1.76
Zapadna Australija	1.96	Perth	1.45
Južna Australija	1.51	Adelaide	1.11
Tasmanija	0.48	Hobart	0.20
Teritorij glavnog grada Australije	0.32	Canberra	0.32
Sjeverni Teritorij	0.19	Darwin	0.11

(Izvor: Australski statistički zavod – Australian Bureau of Statistics)

Klima

Australija je jedna od najsušnijih zemalja svijeta. Većina naše unutrašnjosti se sastoji od neplodne i slabo naseljene ravnice.

S druge strane, u sjevernom dijelu Australije vlada pretežno tropska klima. U dijelovima Queenslanda, na sjeveru Zapadne Australije i u Sjevernom teritoriju u kišnim sezonama, od siječnja do ožujka, su česte monsunske kiše.

Zapravo, Australija je toliko prostrana da ima gotovo sve klimatske uvjete, od snijega i mraza do užasnih vrućina.

Najhladniji dijelovi su na Tasmaniji i u alpskim područjima u južnoistočnim predjelima kopnene Australije. Najveće vrućine vladaju u središnjem zapadnom dijelu kontinenta.

Sezone u Australiji su suprotne sezonama u sjevernoj hemisferi. Ljeto ovdje traje od prosinca do veljače, jesen od ožujka do svibnja, zima od lipnja do kolovoza, a proljeće od rujna do studenoga.

Srpanj je obično najhladniji mjesec. Prosječna dnevna temperatura se u većini južne Australije kreće između 10 i 20 stupnjeva Celzijusa (između 50 i 68 stupnjeva Farenhajta), a u sjevernim tropskim područjima dosegne visoke 20-te ili niske 30-te stupnjeve Celzijusa (između 70-ih i 80-ih stupnjeva Farenhajta). Duž obale se temperatura vrlo rijetko spušta ispod nule, ali u brojnim područjima unutrašnjosti se zimi preko noći javlja blagi mraz. U alpskim područjima, temperatura redovito pada ispod 0 stupnjeva Celzijusa (32 Farenhajta) a u predjelima iznad 1500 metara nadmorske visine se tijekom nekoliko mjeseci godišnje zadržava snijeg.

U južnim predjelima Australije, najtopliji mjeseci su siječanj i veljača, dok su u tropskim predjelima najtopliji studeni i prosinac. U većini područja unutrašnjosti, prosječna dnevna temperatura se dosiže preko 30 stupnjeva Celzijusa (80-tim ili 90-tim Farenhajta), dok u dijelovima Zapadne Australije dosegne oko 40 stupnjeva Celzijusa (104 Farenhajta). Duž južne obale, u planinama i na Tasmaniji u tim mjesecima vladaju manje vrućine (20-ti C/70-ti ili 80-ti F).

Informacije na Internetu

- Zavod za meteorologiju (Bureau of Meteorology) www.bom.gov.au

Okoliš

Australija ima raznovrsne krajolike, s neobičnim kombinacijama flore i faune. Intenzivno se zalažemo za zaštitu i očuvanje svog okoliša i naše bogate i jedinstvene biološke raznovrsnosti.

Više od 10 posto kontinentalne Australije (oko 77 milijuna hektara) je zaštićeno područje. Dodatnih 65 milijuna hektara su morske površine, također zaštićene, uključujući Great Barrier Reef Marine Park uz obalu sjevernog Queenslanda.

Sedamnaest dijelova Australije je uključeno na listu Svjetske zaštićene baštine (World Heritage List), uključujući Great Barrier Reef, tasmanske šume, kišne tropske dijelove Queenslanda, Kakadu nacionalni park, Uluru-Kata Tjuta nacionalni park u Sjevernom teritoriju, Lord Howe otočje i tropske šume u središnjem i istočnom dijelu Australije

Informacije na Internetu

- Ministarstvo za zaštitu okoliša i prirodnih zaliha vode (Department of the Environment and Water Resources) www.environment.gov.au

Prvi Australci

Povijest prvobitnih australskih starosjedilaca, Aboridžana i Torres Strait otočana, seže najmanje 40 000, a možda čak i do 60 000 godina u prošlost.

U doba kad su Europljani počeli naseljavati Australiju 1788., procjenjuje se da je u gotovo svim dijelovima australskog kontinenta živjelo oko 750 000 starosjedilačkih Australaca.

Starosjedinci Australije imaju svoj vlastiti, jedinstveni sustav duhovnosti, štiju zemlju, kultura im je bogata i raznovrsna, a njihova tradicija umjetničkog izražavanja, jedna od najstarijih u svijetu, je sačuvana i dan danas.

Stil života, kulturna tradicija i jezik im se razlikuju, ovisno o dijelu zemlje u kojem žive. U doba europskog naseljavanja, starosjedilački Australci su imali oko 700 jezika i dijalekata.

Iako su i ranije imali kontakte s moreplovcima i trgovcima, starosjedilački Australci su, do dolaska Europljana, uglavnom živjeli izolirano.

Prvobitni kontakti između Europljana i starosjedilačkih Australaca su poremetili tradicionalni stil života i uvriježene običaje, pa je tijekom 19.-tog i početkom 20.-tog stoljeća broj starosjedilačkih stanovnika dramatično opao.

Do 1960.-tih godina, kultura i povijest starosjedilačkih Australaca je bila vrlo slabo ili nimalo uvažavana, a ignorirana su i njihova građanska prava i dužnosti. Na primjer, starosjedilački Australci su pravo na glasovanje na saveznim izborima stekli tek 1965. godine.

Ali, 1967. je preko 90 posto Australaca na nacionalnom referendumu glasovalo dajući ovlasti australskoj vladi da uvede zakone o starosjedilačkim Australcima, kako bi se i oni ubrajali u nacionalni popis stanovništva. Takav ishod referenduma je bio kulminacija snažne kampanje koju su provodili i starosjedilački i nestarosjedilački Australci. To je bio važan pokazatelj koliko australski narod želi da australska vlada poduzme konkretne korake za poboljšavanje životnih uvjeta starosjedilačkih Australaca.

Danas se broj australskog starosjedilačkog stanovništva procjenjuje na oko 483 000 – ili 2.3 posto ukupnog stanovništva. Starosjedilačke kulture su bitan dio australskog nacionalnog identiteta, jer Aboridžani i Torres Strait otočani znatno doprinose u brojnim područjima djelatnosti, uključujući umjetnosti, medije, prosvjetu, sport i poslovni sektor.

Australska vlada poduzima programe i vodi politiku kojima se starosjedilačkim zajednicama želi pomoći prevladati nepravde koje u određenim dijelovima zemlje još uvijek postoje. Te inicijative uključuju napore za poboljšavanje zdravlja, stambenih prilika, te mogućnosti školovanja i zapošljavanja.

Vlada se zalaže i da starosjedilačko stanovništvo ima pristup ili vlasništvo nad zemljištem za koje su tradicionalno vezani, ili koje im može pomoći u društvenom, kulturnom i privrednom razvoju. Starosjedilačko stanovništvo danas ima vlasništvo ili kontrolu nad oko 16 posto Australije. To zemljište se uglavnom nalazi u najudaljenijim dijelovima unutrašnjosti.

Informacije na Internetu

- Ministarstvo za obitelj, društvene usluge i starosjedilačka pitanja (Department of Families, Community Services and Indigenous Affairs) www.facsia.gov.au
- Australijski zavod za studije o Aboridžanima i Torres Strait otočanima (Australian Institute of Aboriginal and Torres Strait Islander Studies) www.aiatsis.gov.au

Prvi Europljani

Od početka 17. stoljeća, nizozemski, portugalski i španjolski istraživači su javljali da su nailazili na dijelove obale nazvane *južna nepoznata zemlja* (*Terra Australis Incognita*) – nepoznato kopno na jugu zemaljske kugle.

Englez James Cook je 1770., na svom brodu, kraljevskom jedrenjaku pod nazivom Endeavour (Nastojanje), prokrstario duž istočne obale Australije i proglasio je vlasništvom britanske kraljevske kuće. Britanija je, nakon toga odlučila u tu svoju koloniju slati osuđene kriminalce.

Europsko naseljavanje je počelo pristajanjem prve flote od 11 brodova u Sydneysku luku, 26. siječnja 1788. S prvom flotom, pod komandom Arthura Phillipa, kapetana Kraljevske mornarice, u novu koloniju je stiglo oko 1500 osoba, uključujući 750 kažnjenika.

Phillip je postao prvi guverner 'kolinije New South Wales', kako se kopnena Australija tada nazivala.

U početnim godinama naseljavanja je vladala oskudica, pa je to bilo razdoblje gladi i nestašice robe. S vremenom su počeli stizati brodovi s robom, pa su se uvjeti poboljšali. Do trenutka kad je Phillip napustio koloniju 1792., šatori u kojima su bili smješteni prvi useljenici su zamijenjeni jednostavnim zgradama, i time je počeo izranjati prvi urbani plan Sydneya.

Nekoliko godina kasnije, Sydney je postao živahna luka, u koju su stizali brodovi iz udaljenih zemalja poput Rusije, Amerike i Francuske. Broj stanovnika je do 1800.-te porastao na 5000, i naselje se proširilo u unutrašnjost sve do Parramatte.

Kolonijom je, od 1810. do 1821., upravljao Lachlan Macquarie, jedan od najvažnijih vođa u ranoj povijesti Australije. U razdoblju tijekom njegove uprave, kažnjenička kolonija se pretvorila u naselje u kojem je, uz rad kažnjenika, cvjetalo slobodno poduzetništvo.

U novu koloniju je do 1820. stiglo 30 000 kažnjenika i 4500 slobodnih useljenika. Slobodni useljenici su osnivali farme i biznise, te je kolonija i dalje prosperirala. Iako su kažnjenici prvih godina živjeli u teškim uvjetima, mnogi su s vremenom stekli ugled kao rezultat svog teškog rada i raznih sposobnosti, koje su mnogi od njih imali u zanatima i drugim strukama. Između 1788. i 1868. kad su kažnjenici prestali stizati, u Australiju je stiglo oko 160 000 kažnjenika, i muškaraca i žena.

U početnim godinama naseljavanja, o unutrašnjosti kontinenta – kao i o ogromnom obalnom području – se znalo vrlo malo. Javljala se sve veća potreba za obradivom zemljom za poljoprivredu i uzgoj ovaca, kao i za novim zalihama pitke vode i prikladnim lokacijama za nova naselja.

Brojni istraživači su se odvažili na teške i opasne ekspedicije duž obale, prema sjeveru i jugu, kao i prema zapadu, u unutrašnjost, u potrazi za prijelazom preko planinskog lanca poznatog kao Great Dividing Range.

Drugi su se, kasnije, zaputili u neke od najnepristupačnijih predjela u unutrašnjosti Australije, uključujući sprženu ravnicu Nullarbor Plain i središnju i sjevero-zapadnu Australiju. Tu su mnogi izgubili život.

Tijekom sljedeća tri desetljeća, doseljenici su slijedili puteve koje su otkrili istraživači i naselili se po dijelovima kontinenta prikladnim za stanovanje. Van Diemens Land (Tasmanija) je 1825. postala odvojena kolonija, a nova naselja su izrasla po dijelovima koji se danas zovu Queensland, Viktorija, Južna Australija i Zapadna Australija.

Kao rezultat jačanja industrije vune i otkrića nalazišta zlata u New South Walesu i Viktoriji 1851., u Australiju je počelo stizati puno više slobodnih useljenika.

Ukupno stanovništvo Australije se utrostručilo, sa 430 000 u 1851., na 1.7 milijuna u 1871. Većina novih useljenika su bili Britanci, ali su stizali i ljudi iz Sjeverne i Južne Amerike, Francuske, Italije, Njemačke, Poljske i Mađarske. U Australiju je, u potrazi za zlatom, stiglo i oko 40 000 Kineza – što je najbrojnija grupa nakon Britanaca.

Stvaranje nacije

Kolonija New South Wales se u početku protezala duž gotovo cijelog istočnog dijela kontinenta. S vremenom su se formirale druge kolonije, odvojeno od prvobitnih naselja.

Nove kolonije su 1852. dobile pravo na samoupravu. Ali, pošto je svaka kolonija imala svoj vlastiti sustav obrane, pošte, trgovine i prijevoza, ljudi su sve više uviđali potrebu za boljom suradnjom između različitih naselja. Istodobno, rastao je i osjećaj rodoljublja.

Do kraja 19. stoljeća vidimo sve veći građanski ponos i ekonomski prosperitet. U Melbourneu je otvorena prva željeznička pruga, kao i prvi električni telegraf. U Sydneyu i Melbourneu su osnovana sveučilišta, a izgrađene su i impresivne javne zgrade.

Druga dva događaja se ističu u razvoju Australije kao nezavisne nacije. Posljednje britanske trupe su 1870. napustile zemlju, 80 godina nakon pristajanja prve flote. Istodobno, otvaranje Sueskog kanala je smanjilo 'tiraniju udaljenosti' od Europe, čime se povećao broj novih useljenika u Australiju. Do 1880., australsko stanovništvo je naraslo do preko dva milijuna.

Nacionalno gospodarstvo je prosperiralo sve do velike suše i depresije 1890.-tih godina. Predsjednik zakonodavne skupštine New South Walesa Edmund Barton, kao i drugi, su ekonomski pad vidjeli kao potvrdu ispravnosti svog zalaganja za ideju jedne nacionalne vlade, koja bi u cijeloj Australiji mogla primjenjivati rješenja u odnosu na trgovinsku politiku i obranu.

Stanovništvo Australije je između 1898. i 1900. glasovalo za federaciju. 1. siječnja 1901. je osnovan Commonwealth Australije, kao federacija šest saveznih država na koje se odnosi isti ustav. U doba osnivanja federacije, nestarosjedilačko stanovništvo je brojilo 3.8 milijuna.

Prvi australski Predsjednik vlade je bio Edmund Barton, koji je u New South Walesu predvodio pokret za osnivanje federacije. Prvi parlament nacije je otvoren 9. svibnja 1901. u izložbenoj zgradi (Exhibition Building) u Melbourneu.

Osnivači nove nacije su željeli da Australija bude skladna, povezana i egalitistička zemlja. Imali su napredne ideje o ljudskim pravima, pridržavanju demokratskih postupaka i vrijednosti tajnog glasovanja.

Australija je bila jedna od prvih zemlja u kojima su žene dobile pravo glasovanja i zasjedanja u parlamentu – žene u Južnoj Australiji su ta prava stekle 1895. Sve druge Australke su pravo glasovanja i zasjedanja u parlamentu Commonwealtha stekle 1902.

Osnivanje federacije je označilo početak razdoblja optimizma, pa se australsko gospodarstvo između 1901. i početka Prvog svjetskog rata 1914. znatno razvilo, naročito u poljoprivredi i proizvodnji.

Yass - Canberra područje je 1908. izabrano kao mjesto nacionalnog glavnog grada. Nakon dogovora o lokaciji glavnog grada, 1911. je raspisan međunarodni natječaj za arhitektonsko projektiranje tog grada. Od 137 primljenih prijedloga, izabran je projekt arhitekta Waltera Burleya Griffina iz Chicaga. Canberra je službeno imenovana glavnim gradom 12. ožujka 1913.

Izgradnja privremenog parlamenta je počela 28. kolovoza 1923. u Canberri, na zemljištu neposredno ispod Griffinovog predloženog mjesta kasnije trajne zgrade parlamenta. Prvo zasjedanje parlamenta u Canberri, uključujući svečano otvorenje, je održano 9. svibnja 1927.

Posljedice rata

Iako je Australija postala nezavisna nacija, zadržala je jake sentimentalne i obiteljske veze s Britanijom. Kad je Britanija objavila rat Njemačkoj, nakon što je ona 1914. napala Belgiju, Australija je svesrdno podržala Britaniju.

Prvi svjetski rat je teško pogodio Australiju. Australsko stanovništvo je 1914. iznosilo oko 4.5 milijuna, stoga je vjerojatno bilo znatno manje od tri milijuna muškaraca; a čak se 417 000 Australaca dragovoljno prijavilo za sudjelovanje u ratu i preko 330 000 ih je to i učinilo. Do kraja rata 1918. oko 60 000 ih je poginulo i preko 152 000 ranjeno.

Takvo strašno iskustvo je rezultiralo jednom od najvažnijih australskih vrijednosti: hrabrošću, snagom i drugarstvom u duhu Anzaka.

Svake godine, na dan 25. travnja, Australija se sjeća hrabre ali na kraju izgubljene bitke iz 1915., kad se australski i novozelandski korpus – poznat kao Anzac – borio na Gallipoliju u Turskoj.

Anzac vojnici (zajedno s britanskim, francuskim i indijskim vojnicima) su se iskrcali na Gallipoliju kako bi porazili Tursku, probijajući se kroz Dardanelle i bombardirajući Constantinopol. Međutim, nepristupačna i strma obala, kao i snažna obrana turskih vojnika, ih je u tome spriječila, te su se Anzac vojnici povukli 20. prosinca 1915. Vojna operacija je trajala osam mjeseci, i završila s oko 8700 Australaca koji su poginuli u borbi ili podlegli ranama ili bolestima.

Danas se na Dan Anzaca sjećamo ne samo prvobitnih Anzac vojnika, nego i svih australskih vojnika koji se se borili u kasnijim ratovima.

U razdoblju između dva svjetska rata (1919.-1939.) je vladala socijalna i gospodarska nestabilnost, naročito u doba velike depresije, kad su propale brojne australske financijske ustanove.

Jak pad cijena vune i žita (australske glavne izvozne robe), povlačenje engleskog kapitala i pad cijena druge izvozne robe su označile početak teške financijske krize. Nezaposlenost je drastično narasla do 1933. gotovo trećina radne snage je bila bez posla, te je nacionalni prihod naglo pao.

Kako se nacija oporavljala od depresije, i samo 20 godina nakon 'rata koji će okončati sve ratove', svijet se ponovno zaratio. Britanija je 1939. objavila rat Njemačkoj, nakon što je ona napala Poljsku. Australijski predsjednik vlade, Robert Menzies, je reagirao rekavši da je i Australija u ratu.

Tijekom Drugog svjetskog rata, australske vojne snage su dale značajan doprinos pobjedi saveznika u Europi, Aziji i Pacifiku. Gubici su bili strašni, s gotovo 40 000 poginulih Australaca i velikim brojem ranjenika.

Generacija koja se borila u tom ratu, i preživjela, izrasla je iz toga s osjećajem ponosa na australske sposobnosti – kao i sviješću da je rat stigao na sam prag Australije, padom Singapura, japanskim bombardiranjem Brooma, Darwina i Townsvillea u sjevernoj Australiji, napadom podmornice u Sydneyskoj luci, kao i bitkom protiv japanske invazije oko Kokoda Track bojišnice na današnjoj Papua New Guinea.

Poput Gallipolija, bitka za Kokodu je postala simbol hrabrosti i snage Australaca u ratu. Poginulo je ukupno 625 Australaca, dok ih je 1055 ranjeno tijekom četiri mjeseca borbi u stravičnim uvjetima, u pokušajima da se potisne japanske napadače, koji su se iskrcali na sjevernoj obali Papue s namjerom osvajanja Port Moresbya.

Informacije na Internetu

- Australijski spomenik palim borcima (Australian War Memorial) www.awm.gov.au

Prosperitet i promjene

Naposredno nakon rata, u doba kad je vladala nestašica sposobne radne snage u australskim proizvodnim djelatnostima, u Australiju su stigle stotine tisuća izbjeglica i useljenika.

Gospodarstvo se tijekom 1950.-tih jako razvijalo, s relativno visokim stupnjem zaposlenosti, pa su Australci većinom prosperirali. Kućevlasništvo je s jedva 40 posto 1947. poraslo na preko 70 posto do 1960.-tih.

Stanovništvo je s oko 7.4 milijuna 1945. poraslo na 10.4 milijuna 1960. I sastav stanovništva se počeo znatno mijenjati, sa sve većim brojevima useljenika iz drugih zemalja osim Britanije.

Promijenili su se i australski trgovački odnosi, pa je Japan tijekom 1970.-tih zamijenio Britaniju kao naš glavni trgovački partner.

Razvoj je uključivao i postupno proširivanje vladinih programa socijalne skrbi, te pojavu televizije 1956. – iste godine kad je Melbourne bio domaćin Olimpijskih igara, što je u to vrijeme bila najveća međunarodna manifestacija ikada održana u Australiji.

Od drugog svjetskog rata, u intervalima, koalicija liberalne i seljačke (danas nacionalne) stranke je vladala Australijom sveukupno preko 40 godina, a australska laburistička stranka ukupno 20 godina.

Nastavlja se proces socijalnog i gospodarskog razvoja.

U protekla dva desetljeća, uvedene su opsežne ekonomske reforme, a Australija je posljednjih godina postala jedna od najuspješnijih razvijenih zemalja svijeta, u kojoj ekonomski rast rezultira novim mogućnostima zapošljavanja i boljoj produktivnosti, pa time raste i australski životni standard.

Informacije na Internetu

- Nacionalna knjižnica Australije (National Library of Australia) www.nla.gov.au
- Portal australske vlade za kulturu i rekreaciju (Australian Government Culture and Recreation Portal) www.cultureandrecreation.gov.au

Ljudi koji Australiju nazivaju svojim domom

Useljavanje je uvijek bilo važan element u izgradnji australske nacije. Naseljenici su u Australiju počeli stizati 1788.

Tijekom zlatne groznice sredinom 19. stoljeća, u Australiju je svake godine stizalo oko 50 000 useljenika. Useljavanje u Australiju se nastavilo i nakon toga, odražavajući ekonomske i socijalne uvjete, kako u Australiji tako i u svijetu.

Većina prvih useljenika je stizala iz Britanije i Irske i njihova anglo-keltska tradicija je postala temelj naše nove nacije.

Na kraju Drugog svjetskog rata, milijuni ljudi u Europi su protjerani iz svojih domovina. Istodobno, u Australiji je vladala kronična nestašica radne snage, kao i sve veća uvjerenost da je veći porast stanovništva vrlo bitan za budućnost ove zemlje.

To je bio jedan od čimbenika koji su doveli do osnivanja saveznog ministarstva za useljavanje 1945. To ministarstvo, pod različitim nazivima, neprekidno postoji do danas.

Do 1947., nagli porast useljavanja je bio u punom zamahu, s rastućim brojem novopristiglih useljenika, uključujući brojne ljude koji su stizali uz pomoć vlade. Većina tih useljenika je bila iz Europe, zbog politike zalaganja za 'bijelu Australiju', koja je od nastanka federacije 1901. pa do ranih 1970.-tih ograničavala useljavanje iz mnogih dijelova svijeta.

Mnogi od 6.5 milijuna ljudi pristiglih u Australiju nakon 1945. su bili motivirani ljubavlju za obitelj, ili željom da izbjegnu siromaštvo, rat ili progone. Stigli su odlučni da sebi i svojoj obitelji stvore novi život i bili su spremni teško raditi kako bi što bolje iskoristili date mogućnosti.

Na primjer, više od 100 000 useljenika iz 30 zemalja je radilo na projektu Snowy Mountains Scheme, ogromnoj hidroelektrani u australskim južnim Alpama. Rad na ovom projektu je trajao 25 godina, od 1949. do 1974.

Do sredine 1970.-tih, ranije ograničavanje ulaska neeuropskim useljenicima je postupno ukinuto i od tada Australija provodi politiku useljavanja bez diskriminacije. Etničko podrijetlo, spol, rasa ili vjera pojedinca ne igraju nikakvu ulogu u procjeni njegovog prava na vizu.

Informacije na Internetu

- Ministarstvo za useljavanje i državljanstvo (Department of Immigration and Citizenship) www.immi.gov.au

Demokracija i vlada

Australija je zastupnička demokracija – sustav parlamentarne uprave u kojoj australski državljani mogu sudjelovati i izraziti svoje mišljenje.

Taj sustav se temelji na demokratskoj tradiciji i potiče na vjersku toleranciju i slobodu udruživanja. Glavne ustanove i postupci australske nacionalne vlade imaju brojne slične karakteristike britanske i sjeveroameričke tradicije.

Australski Ustav

Commonwealth Australije (Commonwealth of Australia) je osnovan kao federalno uređenje kad je Australski Ustav stupio na snagu 1. siječnja 1901. Australski Ustav definira okvire za rad australske nacionalne vlade.

Ustav se može mijenjati, ali jedino uz pristanak birača na nacionalnom referendumu, u skladu s ustavnim traženim uvjetima. Svaki amandman se mora potvrditi s dvije većine – većinom birača, kao i većinom birača u većini saveznih država (najmanje četiri od šest).

Australska federacija

Ustav definira savezni sustav vlasti, koji obuhvaća vladu Commonwealtha (ili nacionalnu vladu) i šest vlada u šest saveznih država. Osim toga, parlament Commonwealtha je uspostavio teritorije sa samoupravom, koji funkcioniraju slično saveznom državama, a države i teritoriji uspostavljaju lokalne uprave, za rješavanje nekih lokalnih pitanja (kao što su parkovi, lokalne ceste i odvoz smeća).

Australski Ustav navodi predmete o kojima parlament Commonwealtha može donositi zakone. To uključuje inozemne poslove, međudržavnu i međunarodnu trgovinu, obranu i useljavanje. Uz neke iznimke, vlade saveznih država i teritorija mogu donositi zakone o bilo kojem predmetu važnom za tu državu ili teritorij. Ali, ni savezne države ni teritoriji, ne mogu donositi zakone koji nisu u skladu sa zakonima Commonwealtha. Zakoni država i teritorija uključuju na primjer prosvjetu, ceste, policiju, požare i javni prijevoz.

Vlada na razini Commonwealtha, kao i na razini savezne države, uključuje tri ogranka: zakonodavno tijelo (ili parlament), izvršnu vladu i sudstvo.

Australski sustav vlasti se oslanja na Westminster tradiciju, nazvanu po Westminster palači, u kojoj zasjeda britanski parlament. Ovakav sustav parlamentarne vlade se razvijao kroz stoljeća. Glavne su mu karakteristike to što poglavar države nije i čelnik vlade, te izvršna vlada koju formiraju članovi parlamenta i kojem izravno odgovara. Tu je i 'vladavina zakona' i sudski sustav koji djeluje nezavisno od parlamenta.

Parlamenti u Australiji su različiti od Westminsterkog modela utoliko što su im ovlasti ograničene Ustavom njihove države ili Ustavom Commonwealtha.

Australska vlada

Parlament Commonwealtha, koji donosi nacionalne zakone, se sastoji od dva kabineta ili 'doma': zastupničkog doma (House of Representatives) i senata (Senate). Članove oba doma bira australski narod na saveznom izborima. Maksimalni mandat u zastupničkom domu je tri godine, a maksimalni mandat u senatu šest godina (savezni izbori za zastupnički dom se često održavaju usporedno sa izborima za 'pola senata').

Senat ima 76 senatora – po 12 za svaku od šest saveznih država i po dva za Sjeverni Teritorij i Teritorij glavnog grada Australije. U donjem, ili zastupničkom domu, broj zastupnika za svaku saveznu državu ovisi o njenom broju stanovništva. Broj članova zastupničkog doma mora biti dvostruko veći od broja senatora, ili približno tome. Trenutačno zastupnički dom ima 150 zastupnika, od kojih svaki predstavlja oko 80 000 birača iz određenog područja (koje se naziva izborni okrug).

Vladu (obično je nazivamo 'australska vlada') formira stranka ili koalicija stranaka koja ima većinu u zastupničkom domu. Predsjednik vlade (Prime Minister) je parlamentarni vođa te stranke ili koalicije, i ne bira ga direktno narod nego stranka koja u zastupničkom domu održava ravnotežu vlasti. Vlada ne mora imati većinu u senatu.

Prije nego što neki zakonski prijedlog postane zakon, mora biti usvojen u oba doma. Bilo koji dom može inicirati prijedlog zakona, osim kad se radi o određenim financijskim odredbama koje mora pokrenuti zastupnički dom.

Izbori

Nova vlada se obično formira nakon općih izbora.

Najdulji mandat australske vlade je tri godine od prvog sastanka novog parlamenta. Međutim, predsjednik vlade može od Generalnog Guvernera zatražiti da se opći izbori sazovu i prije isteka trogodišnjeg mandata.

Otkako je prvi parlament otvoren 9. svibnja 1901., održano je preko 40 izbora za zastupnički dom.

Upis i glasovanje

Prije nego što neka osoba može glasovati na saveznim, državnim i većini lokalnih izbora u Australiji, mora se upisati na popis birača. Upisati se mogu australski državljani od 17 i više godina, kako bi mogli glasovati čim navrše 18 godina. Upisne obrasce možete dobiti u uredima Australske izborne komisije (Australian Electoral Commission – AEC), svakoj pošti, i preneti s AEC Internet stranice.

Australci nastanjeni u inozemstvu se trebaju registrirati kao inozemni birači, u roku od tri godine po odlasku, kako bi ostali upisani za glasovanje na saveznim izborima. Upis im omogućuje ostati na popisu birača do šest godina. Ako žele produžiti to pravo, AEC-u moraju svake godine podnijeti zahtjev.

Upis i glasovanje su obvezni za sve australske državljane koji na to imaju pravo. Iako su globe ako ne izađete na izbore relativno male, Australija ima jednu od najviših stopa birača u svijetu i preko 90 posto birača sudjeluje u izbornom procesu. Australski državljani glasovanjem biraju svoje predstavnike za svaku od tri razine vlasti – Commonwealth, vladu države ili teritorija, te lokalnu vlast.

Upisani Australci mogu glasovati na saveznim izborima ako u doba izbora putuju u inozemstvo, ili mogu glasovati prije odlaska, ako je započelo glasovanje unaprijed.

U svrhu saveznih izbora, zemlja je podijeljena u izborne okruge. Za zastupnički dom, australski glasači biraju između kandidata koji su se imenovani u njihovom lokalnom izbornom okrugu. Ako ni jedan kandidat ne primi više od 50 posto glasova kao prvi izbor, kandidat s najmanjim brojem glasova se isključuje i glasovi se raspodijele drugim kandidatima, u skladu s drugim izborom kojeg birač navede na glasačkom listiću.

Ovaj postupak se nastavlja sve dok jedan kandidat ne stekne preko 50 posto glasova.

Takva preraspodjela glasova (preferences) se primjenjuje i pri izborima za Senat, kad kandidati moraju doseći određenu 'kvotu' glasova u saveznoj državi ili teritoriju za koji se kandidiraju.

Većina članova parlamenta u Australiji pripada političkim strankama. Te stranke se uglavnom sastoje od grupa ljudi koji imaju slične ideje i filozofiju o tome kako bi se trebalo upravljati našom zemljom.

U Australiji se svatko slobodno može pridružiti političkoj stranci i sudjelovati u definiranju ciljeva, razrađivanju politike te stranke i pomaganju kandidatima stranke u njihovim izbornim kampanjama.

Za kandidiranje za australski parlament, kandidati moraju biti australski državljani i poduzeti sve prikladne korake za poništavanje državljanstva neke druge zemlje ako ga imaju.

Vlade saveznih država i teritorija

Svaka savezna država ima vlastiti parlament koji donosi odluke vlade za tu državu. Svi državni parlamenti, osim parlamenta Queenslanda, imaju dva doma parlamenta.

Predstavnici izabrani za državni parlament se obično zovu članovi – članovi zakonodavne skupštine (Legislative Assembly – MLA) ili članovi zastupničkog doma (House of Assembly – MHA) ili članovi zakonodavnog vijeća (Legislative Council – MLC). Na čelu savezne države je premijer (Premier).

U Sjevernom teritoriju i Teritoriju glavnog grada Australije je to donekle drukčije. Parlamenti oba teritorija imaju po jedan dom, koji se zove zakonodavna skupština (Legislative Assembly). Na čelu vlade teritorija je glavni ministar (Chief Minister).

Vlade saveznih država i teritorija snose odgovornost za pitanja u odnosu na održavanje reda i zakona, potrošačka pitanja, zdravstvo, prosvjetu, šumarstvo, javni prijevoz i glavne prometnice.

Lokalne vlasti

Upravno tijelo lokalne vlade se obično naziva gradskom ili okružnom općinom (city or shire council). Općine osniva vlada savezne države, kako bi se starale o potrebama lokalne zajednice. Općinsko vijeće sačinjavaju predstavnici stanovništva, koji se zovu vijećnici (aldermen) ili izbornici (councillors). Na čelu općine je gradonačelnik ili predsjednik okruga (mayor or shire president).

Lokalne uprave su odgovorne za rješavanje pitanja kao što su održavanje cesta, odvoz smeća, građevinske dozvole i podrazdjeljivanje zemljišta, javno zdravlje, te objekti za rekreaciju poput bazena.

Ustavna monarhija

Australija je nezavisna nacija, ali zadržava ustavne veze s Kraljicom Elizabethom II Ujedinjenog Kraljevstva, pa je ona i Kraljica Australije.

Kraljica, na preporuku predsjednika vlade, imenuje Generalnog guvernera (Governor-General) Australije, koji je njezin predstavnik. Generalni guverner, na preporuku predsjednika vlade, imenuje ministre i po ustaljenom običaju, u gotovo svim predmetima postupaju samo prema savjetu ministara.

Savezni pravni sustav

Australski pravni sustav odražava temeljne koncepte zakonskih postupaka i jednakosti pred zakonom.

Sudstvo je u Australiji odgovorno za interpretiranje i primjenu zakona. Suci svoj rad u tom području obavljaju nezavisno od vlade.

Vrhovni sud Australije (High Court of Australia) je najviši sud za prizive u svim pravnim sporovima. Jedan od glavnih zadataka Vrhovnog suda je interpretiranje australskog Ustava. Sud može donijeti odluku da neki zakon nije u skladu s Ustavom – što znači, iznad ovlasti parlamenta – i stoga je bez učinka.

Informacije na Internetu

- Parlament Australije (Parliament of Australia) www.aph.gov.au
- Australska izborna komisija (Australian Electoral Commission) www.aec.gov.au
- Vrhovni sud Australije (High Court of Australia) www.hcourt.gov.au

Australski narod danas

Jedna od glavnih karakteristika današnjeg australskog društva je kulturalna raznolikost i činjenica da smo toliko ujedineni osjećajem odanosti Australiji iznad svega.

Druga glavna karakteristika je egalitaristički duh australskog društva. To ne znači da smo svi isti i da svatko posjeduje iste stvari ili imovinu. Nego to znači i da kroz zalaganje i rad, osobe koje nemaju prijatelje na visokim položajima ili utjecajne pokrovitelje mogu uspjeti u životu.

U okvirima australskog zakona, svi Australci mogu izražavati svoju kulturu i uvjerenja, i slobodno sudjelovati u nacionalnom životu Australije. Australija čvrsto vjeruje da nitko ne bi smio biti u lošijem položaju zbog svoje zemlje rođenja, kulturnog naslijeđa, jezika, spola ili vjerske opredijeljenosti.

Kako bismo sačuvali svoje stabilno, miroljubivo i prosperitetno društvo, od Australaca svih podrijetala se očekuje poštovanje zajedničkih principa i vrijednosti na kojima se temelji australsko društvo.

Vidite *Australske vrijednosti i principi* na 4. stranici.

Zakoni i društveni običaji

Ponašanje zajednice u Australiji se rukovodi kombinacijom službenih zakona i neslužbenih društvenih običaja.

Sve osobe u Australiji se moraju pridržavati naših zakona, ili se protiv njih može pokrenuti postupak u sklopu krivičnog ili građanskog prava. Očekuje se i da se svi uglavnom pridržavaju australskih društvenih običaja, navika i postupaka, čak i ako to najčešće nije zakonska obveza.

Australske zakone donosi vlada Commonwealtha, te parlamenti saveznih država i teritorija. Policija je zadužena za održavanje reda i mira u društvu, kao i za dovođenje pred sudove onih, za koje smatraju da su prekršili zakon. Ljudi u svojim lokalnim zajednicama i susjedstvima, u slučaju nevolje, pomažu jedni drugima i mogu lokalnoj policiji prijaviti ako primijete nešto neobično ili sumnjivo.

Australija ima nacionalne policijske snage koje se zovu Australska Federalna Policija (Australian Federal Police), a istražuje krivična djela koja krše savezne zakone, uključujući krijumčarenje droge, ilegalno useljavanje, krivična djela protiv nacionalne sigurnosti i prekršaje protiv okoliša. Svaka savezna država u Australiji, kao i Sjeverni teritorij, imaju vlastite policijske snage, koje rješavaju prekršaje u odnosu na zakone te države ili teritorija. Policijske dužnosti u Teritoriju glavnog grada Australije obavlja Australska Federalna Policija.

Iako policajci mogu uhititi osobu i dati iskaz u sudu, oni ne donose krajnju odluku je li ta osoba kriva ili ne. Tu odluku donose sudovi.

U Australiji, policija i zajednica su u dobrim odnosima. Policiji možete prijaviti krivično djelo i obratiti im se za pomoć. Ako Vas policija počne ispitivati, ostanite smireni, pristojni i surađujte.

Sudovi i zakon

Sudovi su zaduženi za provođenje pravde. Oni odlučuju je li došlo do kršenja zakona i što će se dogoditi onima za koje se ustanovi da su počinili krivično djelo.

U nekim slučajevima, sudac će saslušati slučaj i donijeti odluku. U drugim slučajevima, odluku donosi građanska porota pod vodstvom suca. U svim slučajevima, optuženi se smatra nevinim dok mu se ne dokaže krivnja, preko svake sumnje. Optuženi imaju i pravo na pravnu pomoć svog odvjetnika.

U nekim slučajevima, osobe koje ne mogu platiti odvjetnika mogu dobiti besplatnu pravnu pomoć.

Osobe s određenim privremenim vizama se moraju svakako upoznati s posljedicama ili kaznama koje će snositi ako prekrše rok dozvole boravka i po njegovom isteku ostanu u Australiji.

Krivični prekršaji

Teški krivični prekršaji uključuju ubojstvo, napad, seksualni napad, pedofiliju, nasilje nad osobama ili imovinom, oružanu pljačku ili krađu, opasnu vožnju automobilom, posjedovanje ili uzimanje ilegalnih droga, prevaru ili seks s mladim osobama koje su mlađe od zakonske dobi za davanje pristanka na seksualni odnos (ta granica se u Australiji razlikuje od države do države).

U Australiji cijenimo kulturalnu raznolikost. S druge strane, svi vjerski i kulturni obredi i običaji moraju biti u skladu s postojećim australskim zakonima. Na primjer, zakoni saveznih država i teritorija zabranjuju spolno sakaćenje i nasilje u obitelji.

Nasilje u obitelji

Kao i u drugim zemljama, nasilje nad nekom drugom osobom je i u Australiji protuzakonito i smatra se teškim prekršajem. To uključuje nasilje u kući i u braku, koje se još naziva nasilje u kući ili nasilje u obitelji. Nasiljem u obitelji se smatra svako djelo, počinjeno od bilo koje osobe, kao posljedica kojeg žrtva doživljava ili se plaši da će doživjeti fizičko, seksualno ili psihološko zlostavljanje ili štetu, ili da će biti prisiljena na seksualne odnose, prisilnu izoliranost ili financijsko oštećenje.

Droge, pušenje i alkoholna pića

Za raspačavanje ili posjedovanje ilegalnih/opojnih/protuzakonitih droga se primjenjuju teške kazne. Kazne su čak i strože za one kojima se dokaže krivnja za proizvodnju, opskrbu ili prodaju droga. Pušenje i alkoholna pića nisu zakonom zabranjeni, ali se na pušenje i alkohol na javnim mjestima primjenjuju brojna ograničenja.

Pušenje je zabranjeno na sve više mjesta, uključujući većinu državnih ureda, zdravstvene klinike i radna mjesta. U većini saveznih država i teritorija, pušenje je zabranjeno u javnim prostorijama kao što su restorani, noćni klubovi, barovi, škole i trgovački centri. U nekim državama i teritorijima, pušenje je zabranjeno i na nekim javnim mjestima na otvorenom. Trgovac koji bilo kojoj osobi mlađoj od 18 godina prodaje duhanske proizvode, time čini prekršaj.

Konzumacija alkoholnih pića je u Australiji ozakonjena, ali samo u određeno vrijeme, na određenim mjestima. Protuzakonito je ako neka osoba prodaje ili opskrbljuje alkoholom osobu mlađu od 18 godina. Protuzakonito je i ako osoba mlađa od 18 godina konzumira alkoholna pića, osim u privatnom prostoru, kao na primjer u kući. Više informacija o tome kako alkohol škodi zdravlju potražite u Australskim smjernicama za alkoholna pića (Australian Alcohol Guidelines).

Informacije na Internetu

- www.alcohol.gov.au

Prometni zakoni

Vožnju automobila zakonski regulira država svake savezne države i teritorija. Za vožnju u Australiji, stanovnici moraju imati lokalnu vozačku dozvolu i registrirati vozilo. Nepridržavanje ili kršenje prometnih pravila može biti kažnjeno visokom globom, gubitkom vozačke dozvole, čak i zatvorskom kaznom. Svaka osoba u vozilu mora nositi sigurnosni pojas (a mala djeca ili bebe moraju biti u odobrenom zaštitnom pojasu).

Vidite *vozačke dozvole* na stranici 42.

Prometna pravila su naročito stroga kad se radi o ograničenju brzine i vožnji u pijanom stanju. Isto tako je protuzakonito voziti i istodobno razgovarati na ručni mobitel.

Humani odnos prema životinjama

Zlostavljanje ili zanemarivanje životinja je zakonom zabranjeno. Očekuje se da se ljudi prema svim životinjama odnose humano, bez obzira radi li se o kućnim ljubimcima ili divljim životinjama. Brojne domaće australske životinje su zaštićene, a imamo i stroge zakone koji reguliraju lov. Zabranjeno je i ubijanje životinja na tuđem posjedu, a obično postoje i lokalni zakoni o tome koje se životinje smije držati u kući. Mnogi Australci imaju psa, mačku ili pticu iza kuće (u svom dvorištu).

Puške i druge vrste oružja

Nošenje oružja poput noževa ili vatrenog oružja je u Australiji protuzakonito. Osoba koja želi nositi oružje za svrhu lova, sportskog gađanja ili za primjenu na farmi, mora nabaviti oružanu dozvolu. Protuzakonito je posjedovati oružje bez oružane dozvole.

Drugi zakoni

Na snazi su i zakoni koji zabranjuju bacanje smeća, zagađivanje ili odlaganje smeća bez dozvole, kao i stvaranje prevelike buke.

U Australiji nema smrtne kazne.

Društveni običaji

Imamo vrlo malo australskih društvenih običaja koji postoje jedino u Australiji. Međutim, pristup ili važnost koja se pridaje nekom običaju se ponekad razlikuje u odnosu na iste običaje u drugim zemljama. Ako niste sigurni, najbolje je upitati prijatelja, susjeda ili kolegu na poslu.

Na primjer, većina Australaca se prema poznanicima i kolegama na poslu odnosi relativno ležerno. Na radnom mjestu i među prijateljima, većina Australaca jedni druge oslovljavaju vlastitim imenom.

Međutim, ovakva ležernost ne uključuje i fizički kontakt. Kad nekoga upoznajete, običaj je rukovati se, s tim da obje osobe pruže desnu ruku. Osobe koje se ne poznaju se obično pri susretu ne grle i ne ljube.

Pristojno ponašanje

'Molim' ('please') i 'hvala' ('thank you') su vrlo korisne riječi kad komuniciramo s drugima ili kupujemo robu i usluge. Kad Vam netko nešto ponudi, na primjer šalicu čaja, pristojno je reći 'da, hvala', ili samo 'hvala' ako ste raspoloženi za čaj, ili 'ne, hvala' ako niste. Kad nešto primete, pristojno je zahvaliti osobi rekavši 'hvala'.

Australci često kažu 'oprostite' ('excuse me') kad žele skrenuti nečiju pažnju i isto tako 'oprostite' ('sorry') kad se u nekog zalete. Kažu i 'oprostite' ili 'pardon' ('pardon me') ako se podrignu na javnom mjestu ili u nečijoj kući.

Australci stoje u repu ili redu kad čekaju na uslugu u trgovini, banci, državnoj ustanovi, kinu ili bilo gdje, gdje se istodobno nađe više ljudi koji čekaju istu uslugu. Australci strpljivo čekaju dok na njih ne dođe red da prime uslugu i netko ih posluži. Time se pokazuje poštovanje prema drugima, a to je i najpravedniji način da svi dobiju što trebaju.

Važno je na sastanke i u druge posjete stizati točno na vrijeme. Ako ustanovite da ćete negdje zakasnuti, nastojte nazvati i to javiti osobi koja Vas čeka. To je pogotovo važno kad se radi o zakazanim posjetama stručnim radnicima kao na primjer liječnicima, jer Vam se kašnjenje može naplatiti ako im unaprijed ne javite da ćete zakasnuti, ili propustiti svoj zakazani pregled.

Većina Australaca nos ispuhuje u maramicu ili papirnatu maramicu, a ne na pločnik. Isto se odnosi na pljuvanje. Kad kihnete, većina ljudi će reći 'nazdravlje' ('bless you'). Doslovni prijevod te engleske fraze bio 'blagoslovljeno Ti bilo', ali nema nikakvu vjersku konotaciju.

Osobna higijena

Dobra osobna higijena je najbolji način da sebe, svoju obitelj i sve druge zaštitite od bolesti i zaraze. Većina Australaca štiti sebe i druge time što peru ruke prije kuhanja, prije jela, nakon što kašlju ili kišu, nakon odlaska na zahod, nakon kontakta sa životinjama, kao i prije i poslije bilo koje aktivnosti kojom bi mogli ugroziti vlastito i tuđe zdravlje ili prenijeti zarazu.

Kad se poslužujete hranom iz zajedničkih zdjela ili kontejnera, kako bi se spriječio prijenos bakterija najbolje je hranu ne uzimati prstima nego datim jedaćim priborom. To znači mašicama, žlicom ili viljuškom, štapićima ili priborom za salatu.

Odjeća

Način odijevanja odražava raznolikost australskog društva, a ovisi i o klimatskim razlikama. Nema zakona ni pravila o načinu odijevanja, ali u radnim situacijama morate nositi prikladnu odjeću – većina radnih mjesta ima svoje standarde odijevanja.

Izvan radne sredine, odjeća ovisi o osobnom izboru – ljudi često odjeću biraju prema tome da im bude udobna, ili prikladna za određenu društvenu sredinu, a i s obzirom na vremenske prilike. Klubovi, kina i druga mjesta zahtijevaju da u njih ulazite u urednoj, čistoj odjeći i odgovarajućoj obući.

Mnogi Australci žive blizu plaže i mora. Po toplom vremenu, na plaži i okolici mogu nositi kupaće kostime ili biti sasvim oskudno odjeveni. To ne znači da ljudi koji se tako obuku za odlazak na plažu ili plivanje imaju niske moralne standarde. To znači da se to u Australiji smatra prihvatljivim kad se radi o plažama i okolici. U nekim australskim državama imamo i mali broj specifičnih ‘nudističkih’ plaža, na kojima ljudi ne nose nikakve kostime ni odjeću.

Osobe iz drugih zemalja mogu izabrati odjeću prikladnu svojoj kulturi.

Pozivi

Ako primite poziv na ručak, večeru, roštilj, zabavu, vjenčanje, rođendan ili bilo koju drugu proslavu, obično trebate reagirati ili odmah ili odgovoriti kasnije, pismom, telefonskim pozivom ili elektronskom poštom. Obrok u sred dana se zove ručak (lunch), a večernji obrok se zove večera (dinner). Neki Australci večeru zovu čajem (tea) i taj izraz može podrazumijevati večeru ili doslovno šalicu čaja (‘cuppa’). Ako primite takav poziv ‘na čaj’, prema dobu dana u koje ste pozvani možete zaključiti da li Vas pozivaju na večeru ili doista na šalicu čaja. Poziv na čaj u bilo koje vrijeme nakon 6 poslije podne (po europskom 18.00 sati) obično znači poziv na večeru.

Kad prihvaćate poziv na obrok, dobro je domaćine upozoriti ako neku hranu ne možete jesti. Mogu Vas upitati jeste li na nekoj posebnoj dijeti ili nešto ne smijete jesti. Sasvim je prihvatljivo naglasiti ako ste vegetarijanac i ne jedete meso, ili ako ste musliman ili židov i ne jedete svinjetinu. Od Vas se ne očekuje piti alkohol ukoliko to ne želite, čak i ako Vaši domaćini piju.

Mijenjanje uloge obitelji

Tradicionalna australska obitelj se sastoji od oca, majke i djece. Postoje i druge vrste obitelji, različite po sastavu i brojnosti. To uključuje brojne obitelji sa samohranim roditeljem, s polubračom i polusestrama ili pomajkama i poočevima, zajednice partnera istog spola, kao i parove koji žive zajedno iako nisu službeno vjenčani (de-facto zajednica). De-facto zajednice su u Australiji potpuno ozakonjene.

I uloge unutar australske obitelji mogu varirati. U nekim obiteljima, jedino majka zarađuje prihod, dok otac ostaje kod kuće i brine se za djecu.

Brak se u Australiji može sklopiti samo ako su obje strane voljne stupiti u brak. Minimalna starost za sklapanje braka je 18 godina. Međutim, sudovi u izuzetnim slučajevima mogu odobriti brak ako jedan partner u toj vezi ima 16 ili 17 godina. Protuzakonito je imati više od jednog muža ili žene.

Postoji li tipični Australac?

Posljednjih godina se vode brojne diskusije o tome što je zapravo australski identitet i postoji li ono što bi se moglo nazvati ‘tipični’ Australac, sa standardnim karakteristikama ili osobinama.

Ali, stereotipa ima u izobilju i, da bi to bilo još više zbunjujuće, uvriježeni stereotipi su često u kontradikciji.

Na primjer:

- Australci su egalitaristički ljudi, koji nikom ne ukazuju poštovanje i vrlo sumnjičavo gledaju na vlasti – a zapravo većinom poštuju zakon i prilagođavaju mu se.
- Australci su šutljivi ljudi koji većinom žive na selu i u australskoj unutrašnjosti – a zapravo ih većina živi kozmopolitski stil života u velikim gradovima.
- Bez obzira žive li u gradovima ili na selu, Australci su otvoreni i direktni i kažu što misle.
- Australci vjeruju u princip šanse za svakoga fair go (definicija fraze fair go se može naći u odlomku Australski engleski (Australian English). Vidite stranicu 32.
- Australci se zauzimaju za svoje drugove (prijatelje), za one u nepovoljnom položaju i za članove društva kojima teže ide (underdog). Taj izraz (underdog) se na primjer u sportu ili nekom natjecanju odnosi na natjecatelja ili sudionika za kojeg se smatra da ima vrlo malo izgleda za pobjedu.
- Australci vole sport, bilo kao promatrači ili sudionici.

Mišljenja su podijeljena i o tome do koje mjere na Australce utječe njihova britanska tradicija, ili, u skorašnje vrijeme, australske sve čvršće veze sa Sjedinjenim Državama, ili milijuni useljenika koji su u Australiju stizali poslije rata.

Australci se ponekad smatraju Europljanima koji se pokušavaju prilagoditi činjenici da se zemljopisno nalaze u azijsko-pacifičkom području. A ipak, istodobno se Australiju smatra kao ulazom u Aziju, upravo zbog svog zemljopisnog položaja i sve većeg broja Australaca koji govore azijske jezike.

Istina je, naravno, da se na Australce, kao ni na ljude bilo gdje, ne mogu primijeniti jednostavni stereotipi. Brojne popularne predodžbe su donekle istinite, i većina Australaca liči na barem jednu od tih predodžbi. Ali na koju i u kojoj mjeri, to je sasvim individualno.

Neke od karakteristika usko povezane s Australcima, kao što je mateship (prijateljstvo, drugarstvo) i fair go (pravedna šansa za svakoga), su kvalitete koje mnogi u svijetu dijele i cijene. Jasno, Australci nisu jedini u svijetu koji cijene kvalitete kao što su suosjećanje, pravednost i lojalnost prema prijateljima.

Ali, ovi izrazi su postali specifično australski, jer su s vremenom duboko utisnuti u australsku povijest i australsku psihu.

Koncepti drugarstva i pravedne šanse proizlaze iz prvobitnih teških borbi za opstanak, u kojima su se zatekli prvi australski naseljenici, nalazeći se u nepoznatoj, teškoj i često nepristupačnoj sredini, a potvrđeni su i kroz kasnije generacije muškaraca i žena u australskoj unutrašnjosti, koji su se oslanjani jedni na druge i uzajamno si pomagali u doba poplava, požara i suša.

Henry Lawson, rođen 1867 u nalazištima zlata Grenfell u New South Walesu je možda bio najbolji australski kroničar tog doba, a njegovi zapisi o drugarstvu, dostojanstvu i životu ljudi i žena u australskoj unutrašnjosti odišu jednostavnošću i suosjećanjem.

Kvalitete drugarstva i lojalnosti su dodatno utisnute u australsku dušu nakon australskih iskustava u Prvom svjetskom ratu, koji se ponekad naziva Veliki rat, i bitkom Anzaka na Gallipoliju.

Te i druge kvalitete povezane s prvobitnim Australcima žive i danas, očvrstnute i obogaćene raznim utjecajima milijuna kasnijih useljenika iz Europe, Sjeverne i Južne Amerike, Azije, Afrike i Bliskog Istoka.

Useljenici, koji su stizali u skorašnjem razdoblju, su još više obogatili australski karakter i kulturu i pripomogli u pojavi novih stavova i tradicija. Dali su ogroman doprinos, obogaćujući gotovo svaki aspekt australskog života, od biznisa do umjetnosti, od kuhanja do komedije.

Volontiranje – primijenjeno drugarstvo

Australci su dobro poznati po svojoj spremnosti na dragovoljni socijalni i društveni rad bez plaće. Preko šest milijuna Australaca starijih od 18 godina aktivno volontira i pomaže na niz različitih načina, uključujući pomoć hitnim i socijalnim službama, zaštiti i očuvanju okoliša, skupljanju novčanih sredstava, upravnim i administrativnim uslugama i poduci.

Mnogi od vatrogasaca koji gase šumske požare i djelatnika u hitnim službama u Australiji su volonteri.

Prema jednoj anketi, 47 posto onih koji imaju iskustvo u volonterskom radu su kao razlog naveli svoju želju da služe zajednici. A drugih 43 posto je izjavilo da im to pruža osjećaj zadovoljstva.

Informacije na Internetu

- Volontiranje u Australiji www.volunteeringaustralia.org

Australski engleski

Iako je u Australiji engleski naš nacionalni jezik, imamo određene riječi i izraze koji su se stalnom uporabom uvriježili isključivo u Australiji, a neki od njih novom useljeniku mogu zvučati čudno ili zbunjujuće.

Takvi kolokvijalni izrazi ili žargon nastaju na različite načine. Neki su skraćena verzija duljih riječi. Mnoge riječi, koje su bile uvriježene među useljenicima iz sjeverne Engleske, su se usvojile ovdje i postale pravi australski izrazi. Osim toga, Australci često skraćuju riječi, pa na primjer za nogomet (football) kažu 'footy', za televiziju (television) kažu 'telly' a za roštilj (barbecue) kažu 'barbie'.

Uporaba nekih takvih izraza, često popraćena australskim smislom za humor, ili onim što se čini kao ironija ili nepoštivanje, može biti zbunjujuća.

Ako niste sigurni što neki izraz znači, sasvim je u redu da od osobe od koje ga čujete zamolite objašnjenje te riječi.

Neki od uvriježenih izraza koje s vremena na vrijeme možete čuti su:

Arvo: skraćeno od popodne (afternoon) – 'svrati ovog arvo' ('drop by this arvo'), znači dođi nam danas popodne.

Barbecue, BBQ, Barbie: roštilj koji se peče izvan kuće, obično meso na roštilju na plin ili ugljen. Domaćin uz meso poslužuje salatu i zemlje. Običaj je da gost, pozvan na roštilj, pita treba li nešto donijeti. Prijesne kobasice koje se obično peku na roštilju se nazivaju snag. Mogu biti od svinjetine, govedine, piletine, povrća ili žitarica.

Barrack for: podržavati ili navijati za nekoga (obično se odnosi na određeni sportski tim).

Bloke: muškarac. Ponekad, ako zamolite za pomoć, netko Vam može reći 'pomoć će Ti onaj "bloke" tamo' ('see that bloke over there').

Bring a plate: kad Vas pozivaju na zabavu ili svečanost i kažu Vam da 'donesete tanjur' ('bring a plate'), to znači donesite tanjur jela ili zdjelu hrane, koju ćete dijeliti s domaćinom i drugim gostima. Ovo je uobičajena praksa pri društvenim okupljanjima, kao na primjer u školi, na poslu ili u klubu. Ako niste sigurni što biste mogli donijeti, pitajte osobu koja Vas je pozvala.

BYO: ako primite pozivnicu na kojoj piše 'BYO', to znači da trebate donijeti svoje piće. Ako ne pijete alkohol, prihvatljivo je donijeti sok, gazirano piće ili sodu, ili vodu. Neki restorani isto navode BYO. U takve restorane možete donijeti svoje vino, iako se obično dodatno plaća za otvaranje flaše, serviranje i čiste čaše, što se zove 'corkage'.

Cuppa: je šalica čaja ili kave. 'Svrati ovog "arvo" na "cuppa"' ('Drop by this arvo for a cuppa') znači doći popodne na šalicu čaja ili kave.

Digger: australski vojnik.

Go for your life: da, samo naprijed.

G'day: Haj. Kako si?

Fair go: jednaka šansa. To znači da ono što ljudi postižu u životu treba ovisiti o njihovim talentima, radu i uloženom naporu, a ne dato po rođenju ili favoritizmu.

Fortnight: ovaj izraz znači dvotjedno razdoblje.

No worries: Nema problema. Zadatak ili dužnost će se brzo i lako obaviti

Ocker: grub, neodgojen, šovinistički Australac/ili, alternativno značenje, onaj koji odražava tipične australske osobine, onaj tko ima smisao za humor, rado pomaže drugima i dosjetljiv je.

Shout: nekome platiti piće. Kad se grupa prijatelja sretne u baru ili pivnici, običaj je da svaka osoba 'plati rundu' ('shout a round'), što znači svima kupi piće. Svaku 'rundu' plaća druga osoba.

To be crook: biti bolestan, osjećati se loše.

Ima više knjiga o australskim kolokvijalizmima ili žargonu, uključujući *Macquarie Dictionary Book of Slang*.

Proslave i praznici

Australci svake godine slave određene praznike, na koje slave neki blagdan ili dan od nacionalne važnosti.

Većina radnika u Australiji tijekom godine, povrh svog godišnjeg odmora, ima pravo na oko 12 nacionalnih i državnih/teritorijalnih službenih praznika.

Neki od tih blagdana su praznici za sve i obično se u svim saveznim državama i teritorijima slave istog dana. Ponekad se održavaju nacionalne proslave i specijalne organizirane priredbe. Neki lokalni praznici se slave samo u određenoj državi ili teritoriju.

Božić i Uskrs, dva najvažnija dana u kršćanskom kalendaru, su nacionalni državni blagdani u cijeloj Australiji. Božić slavimo 25. prosinca svake godine, dok je Uskrs pomični blagdan koji se slavi svake godine na drugi datum, između kraja ožujka i početka travnja.

Boxing Day

Boxing Dan, 26. prosinca, je državni praznik. Neki tvrde da su se tog datuma održavala natjecanja u boksu; ili kad su se razmjenjivali u kutijama zamotani darovi. Boxing dan se smatra dijelom božićnih blagdana.

Nova godina, 1. siječnja svake godine, je državni praznik. U Australiji se godišnji odmor najčešće uzima između sredine prosinca i kraja siječnja.

Neki drugi važni nacionalni datumi su:

Dan Australije

Dan Australije, 26. siječnja, je dan kad se Australci sjećaju osnivanja prvog europskog naselja u Australiji 1788. To je nacionalni državni praznik i novodošli useljenici su dobrodošli da se uključe u svečanosti povodom Dana Australije i sretnu druge Australce.

Dan Anzaka

Dan Anzaka, 25. travnja, je dan kad se australski i novozelandski korpus (Australian and New Zealand Army Corps – Anzacs) iskrcao na Gallipoliju u Turskoj 1915., za vrijeme 1. svjetskog rata. Tog dana se sjećamo onih koji su se borili za Australiju i poginuli u ratu. To je nacionalni državni praznik i označava se komemoracijama, polaganjem vijenaca i vojnim paradama.

Kraljičin rođendan

Kraljičin rođendan se slavi svake godine, drugog ponedjeljka u lipnju, i to je državni praznik u svim državama i teritorijima osim u Zapadnoj Australiji, gdje se slavi u rujnu ili listopadu.

Dan dodjele australskog državljanstva

Dan australskog državljanstva je uveden 17. rujna 2001. i označava obljetnicu dana kad je *Zakon o nacionalnosti i državljanstvu iz 1948* preimenovan u *Zakon o državljanstvu 1973*. To je prilika svim Australcima da razmisle o važnosti australskog državljanstva i slave zajedničke nam vrijednosti koje nas ujedinjuju. To, međutim, nije državni praznik.

Melbourne Cup Day

Melbourne Cup Day (Dan konjske utrke u Melbourneu) se održava svake godine, prvog utorka u studenom. Melbourne Cup je svjetski poznata konjska utrka. Većina ljudi, bilo da su na poslu, u školi ili u kući, zastane i gleda tu utrku na televiziji. U gradu Melbourneu je to državni praznik. Svugdje drugdje, posebno na radnim mjestima, na Melbourne Cup se organizira proslava, ručak ili zabava.

Sport, rekreacija i umjetnost

Australci vole sport i mnogi su postigli impresivne rezultate na elitnoj razini. Na Olimpijskim igrama u Ateni 2004., Australija je bila četvrta po ukupnom broju osvojenih medalja, iza Sjedinjenih Država, Kine i Rusije. Na Svjetskom nogometnom prvenstvu 2006., Australija je ušla u 16 najbolje plasiranih ekipa.

Ali to ne znači da Australci vole samo vrhunski sport. Skorašnja nacionalna anketa je pokazala da preko 11 milijuna Australaca starijih od 15 godina barem jednom tjedno sudjeluje u nekoj fizičkoj aktivnosti, zbog vježbe, rekreacije i sporta – a to je stopa sudjelovanja od gotovo 70 posto.

10 najpopularnijih vrsta aktivnosti uključuju pješaćenje, aerobik/fitness, plivanje, vožnju bicikla, tenis, golf, trčanje, planinarenje, nogomet i odbojka (netball).

Druge popularne vrste sportova uključuju kriket, hokej i skijanje.

Australci igraju – i vole gledati – ragbi (rugby league, rugby union) i nogomet po australskim pravilima (Australian Rules Football), što je karakteristično australska igra, čiji korijeni sežu do ranih oblika ragbija i galskog nogometa.

Australija ima dobru klimu za aktivnosti u prirodi, ali treba zapamtiti nekoliko pravila za vlastitu zaštitu i sigurnost:

- Na plaži, plivajte samo u dijelovima koji su pod nadzorom obalnih spasilaca. Uvijek plivajte između zastavica i zapamtite da spasioci ne patroliraju na svim plažama.
- Izbjegavajte plivati ili pecati sami, pogotovo na izoliranim mjestima.
- Nosite šešir, sunčane naočale, zaštitnu odjeću (kao na primjer majicu), zadržavajte se u hladu i po sunčanom vremenu se namažite zaštitnom kremom za zaštitu od opekline i raka kože.
- Zapamtite, otvorene vatre i roštilji nisu dopušteni na dane kad se proglašava potpuna zabrana od paljenja vatre.

Uzbudljiva umjetnička scena

U Australiji imamo uzbudljivu umjetničku scenu, koja odražava kako naše starosjedilačke kulturne tradicije, tako i bogat mozaik useljeničkih kultura.

Svi oblici vizualnih i scenskih umjetnosti imaju brojne štovatelje, uključujući film, slikarstvo, kazalište i glazbu. Prema rezultatima jedne ankete, gotovo 13 milijuna ili 88 posto odraslih Australaca svake godine posjete neku kulturnu predstavu ili događaj.

Australija ima jaku literarnu tradiciju, koja je počela s pripovjedačkim Australacima i nastavljala se preko usmene predaje kažnjenika koji su počeli stizati u Australiju krajem 18. stoljeća.

Nobelovu nagradu za književnost je 1973. dobio i jedan Australac, romanopisac Patrick White. Drugi popularni australski književnici 20. stoljeća uključuju romanopisce: Peter Carey, Bryce Courtenay, Colleen McCullough, Morris West i Tim Winton.

Informacije na Internetu

- Ministarstvo za komunikacije, informatičku tehnologiju i umjetnosti (Department of Communications, Information Technology and the Arts) www.dcita.gov.au
- Australsko vijeće (Australia Council) www.ozco.gov.au
- Australska komisija za sport (Australian Sports Commission) www.ausport.gov.au

Uspješni znanstvenici i inovatori

Australci su stekli brojna priznanja za svoja znanstvena postignuća i inovacije, naročito u područjima medicine, tehnologije, poljoprivrede, rudarstva i proizvodnje.

Prvi inovatori u Australiji su bili starosjedilački Australci, koji su izumili neke od najstarijih kamenih oruđa u povijesti svijeta, zatim bumerang (posebno savijen štap za bacanje koji se, ispravno bačen, vraća onom tko ga baci) i vumeru (držač za bacanje koplja).

Skorašnje inovacije uključuju otkriće polimernih novčanica, u koje su ugrađene sigurnosne komponente i vijek trajanja im je četiri puta dulji od drugih vrsta novčanica, te izum biljnog gena koji može povećati prinos usjeva u svijetu. Australci prednjače i u medicinskim istraživanjima i razvoju tehnologije za otkrivanje neeksplozirane municije i mina.

Skorašnja medicinska postignuća uključuju otkriće Relenza, prvog lijeka protiv gripe u svijetu, sken za rano otkrivanje zloćudnih sunčanih pjega, te cjepivo protiv raka grlića maternice.

Nobelovu nagradu za znanstvena ili medicinska postignuća je primilo devet Australaca. Posljednje nagrade su 2005. osvojili Profesor Barry Marshall i Dr Robin Warren, za otkriće bakterije koja je uzročnik čira na želucu i gastritisa. Profesor Peter Doherty je 1996. primio nagradu za svoj rad u području imunologije.

Svake godine, na Dan Australije, objavljuje se 'Australac godine' ('Australian of the Year'). Australci godine za 2005., 2006. i 2007. su svi bili znanstvenici. Nagradu je 2005. dobila Dr Fiona Wood, koja je otkrila revolucionarnu vrstu kože koja se raspršuje sprejem, za žrtve s opekotinama. Nagradu je 2006. dobio Profesor Ian Frazer, za izum cjepiva protiv raka grlića maternice, a 2007. ju je primio ugledni znanstvenik za okoliš, Profesor Tim Flannery.

I Dr Wood i Profesor Frazer su useljenici iz Britanije. Su-inovator s Profesorom Frazerom je bio pokojni Dr Jian Zhou, koji se u Australiju uselio iz Kine i prije smrti postao australski državljanin.

Informacije na Internetu

- Ministarstvo za prosvjetu, znanost i obuku (Department of Education, Science and Training) www.dest.gov.au
- Podrška australskim sposobnostima (Backing Australia's Ability) www.innovation.gov.au
- Organizacija Commonwealtha za znanstvena i industrijska istraživanja (Commonwealth Scientific and Industrial Research Organisation) www.csiro.au

Život u Australiji

Zapošljavanje i radni uvjeti

Na australskom tržištu rada vlada velika konkurencija. Kako brzo novodošli useljenici uspijevaju naći posao u Australiji, ovisi o ekonomiji, njihovim kvalifikacijama i radnim sposobnostima, vrsti posla koji traže i specifičnim okolnostima u različitim dijelovima zemlje, o kojima može ovisiti potražnja za određenim profilom radnika.

Prije dolaska u Australiju, useljenici bi se trebali raspitati o izgledima za zapošljavanje i da li se na vrstu posla koju žele obavljati primjenjuju ikakvi posebni uvjeti. Za brojne struke u Australiji, radnici se moraju registrirati ili dobiti dozvolu od uprave u svojoj australskoj saveznoj državi ili teritoriju i/ili imati pravo na članstvo u stručnoj ili industrijskoj udruzi.

Plaće i radni uvjeti za radnike u Australiji mogu biti definirani:

- pravilnikom o plaćama (award)
- statutarnim sporazumom – australskim ugovorom o zapošljavanju ili kolektivnim ugovorom (Australian Workplace Agreement or Collective Agreement) ili
- sporazumom u skladu s običajnim pravom.

U Australiji, za sve poslove i struke, mogu se prijaviti i muškarci i žene. Zakon štiti radnike od nepravедnih postupaka ili diskriminacije zbog njihovog spola, rase, invalidnosti, vjerske ili seksualne orijentacije. Zakoni o ravnopravnim mogućnostima zapošljavanja (Equal Employment Opportunity) nalažu da se poslovne mogućnosti, napredovanje u karijeri i obuka moraju temeljiti na radnikovim zaslugama, kvalifikacijama i radnom iskustvu, a ne na favoritizmu ili diskriminaciji.

Prema australskom zakonu, radnici se slobodno mogu učlaniti (ili ne učlaniti) u radnički sindikat.

Nacionalni ured za priznavanje kvalifikacija iz inozemstva (National Office of Overseas Skills Recognition – NOOSR) Vam može pomoći ako imate stručne kvalifikacije iz inozemstva i stalni boravak u Australiji.

Specifične informacije o zapošljavanju i priznavanju radnih kvalifikacija možete naći na sljedećim Internet stranicama:

- Izgledi za zapošljavanje, struke u potražnji i karijera u Australiji (Employment prospects, skills shortages and careers in Australia) www.jobsearch.gov.au
- Radna mjesta u Australiji (The Australian workplace) www.workplace.gov.au
- Stručni useljenici (Skilled migration) www.skilledmigrant.gov.au
- Priznavanje zanatskih kvalifikacija (Recognition of trade qualifications) www.workplace.gov.au/tra
- AEI-NOOSR www.aei.dest.gov.au.

Porez

Svi Australci svake godine moraju plaćati porez na prihod, nakon što prihod prijeđe određenu granicu. Oporezivi prihod uključuje plaću od posla, prihod od biznisa i kamate na novac deponiran u banci ili uložen u neku drugu investiciju.

Za većinu robe i usluga, cijena koju za njih plaćate već uključuje mali porez, koji se naziva porez na robu i usluge (Goods and Services Tax – GST).

Porez koji se plaća australskoj Vladi se namjenjuje za socijalne i zdravstvene službe, obranu i infrastrukturu, kao na primjer glavne prometnice.

I savezne države i teritoriji ubiru porez na određene transakcije i usluge, koji se zove pristojba (stamp duties). Tim novcem se plaćaju usluge i infrastruktura u tim državama i teritorijima, kao što su policija, bolnice i državne i lokalne ceste.

U Australiji, porezna godina se obračunava od 1. srpnja do 30. lipnja. Prema australskom zakonu, većina ljudi mora svake godine predati poreznu prijavu, s podacima o zaradi iz svih izvora i plaćenom porezu. U većini slučajeva, poslodavac će radnikov porez automatski odbijati od svake plaće i uplaćivati Australskom poreznom uredu (Australian Taxation Office – ATO).

Radna mirovina (superannuation)

Radna mirovina je program štednje kako bi radnici po odlasku u mirovinu imali novaca za život. Gotovo svaka zaposlena osoba u Australiji se mora učlaniti u fond radne mirovine, a poslodavci su po zakonu obvezni uplaćivati doprinos u radnikov mirovinski fond. To se zove zajamčeni doprinos poslodavca u fond radne mirovine (Employer Superannuation Guarantee).

Daljnje informacije o radnoj mirovini i porezu možete dobiti od Australskog poreznog ureda.

Telefon: 132 861

Internet stranica: www.ato.gov.au

Stambeni smještaj

Troškovi selidbe su uvijek visoki. Dolazak u Australiju, uključujući putovanje, selidbu kućanskih potrepština i organiziranje novog kućanstva su dosta skupi.

Cijena kuća i stanova (koji se u Australiji često zovu 'units' ili 'flats') je relativno visoka, naročito u Sydneyu, Perthu, Melbourneu i Canberri.

Unajmljivanje ili kupnja kuće ili stana se najčešće obavlja preko ovlaštenog agenta za nekretnine. Iako se nekretnine može kupovati, prodavati ili iznajmljivati privatno, preporučljivo je prethodno se posavjetovati s pravnikom.

Nekretnine za prodaju ili iznajmljivanje se oglašavaju u dnevnim novinama, obično subotom, kao i na brojnim Internet stranicama i preko agencija za nekretnine.

Pri unajmljivanju se obično plaća polog, u iznosu jednomjesečne stanarine, plus jedan mjesec stanarine unaprijed. Polog se obično vraća kad se stanar iseli, a prema potrebi se od pologa odbiju troškovi popravaka ili čišćenja.

Socijalna skrb

Centrelink je agencija australske vlade, koja australskoj zajednici pruža niz usluga i isplata. To uključuje pomoć osobama s niskim prihodima, umirovljenicima, invalidima, osobama koje traže posao, samohranim roditeljima, osobama koje nekog njeguju, kao i mnogim drugim strankama. Pravo na isplate i usluge ovisi o pojedinačnim okolnostima svake stranke.

Australska vlada vjeruje da je najbolje uzdržavati se vlastitim plaćenim radom. Centrelink povezuje ljude s pomoćnim službama koje im pomažu u nalaženju posla i istodobno daje financijsku pomoć osobama kojima je otežan rad, zbog njihovih specifičnih razloga. Od osoba koje primaju isplate Centrelinka, može se zahtijevati traženje posla, ako su sposobni za rad, ili profesionalnog usavršavanja kako bi se ubuduće lakše zaposlili.

Osobe koje u Australiju stižu na izbjegličku ili humanitarnu vizu obično imaju pristup svim Centrelinkovim uslugama i programima. Drugi novi stanovnici najčešće moraju u Australiji živjeti dvije godine, s vizom za stalni boravak, prije nego što steknu pravo na većinu Centrelinkovih isplata. Stoga se moraju pobrinuti da imaju dovoljno novaca za uzdržavanje sebe i svoje obitelji dok to razdoblje ne istekne. Razdoblje čekanja može varirati, ovisno o potrebnoj vrsti pomoći i individualnim okolnostima.

Neki novi useljenici mogu imati pravo na manji broj usluga, kao što je pomoć oko traženja posla i isplate obiteljima s djecom, kao pomoć za troškove podizanja djece. Daljnje informacije o pomoći obiteljima s djecom možete dobiti od Ureda australske vlade za pomoć obiteljima s djecom (Family Assistance Office).

Novi useljenici trebaju kontaktirati Centrelink i/ili Ured za pomoć obiteljima s djecom što brže po dolasku, i provjeriti imaju li pravo na isplate i određene usluge kao, na primjer, oko nalaženja posla.

Kontakt podaci:

Centrelink	13 2850
Internet stranica:	www.centrelink.gov.au
Ured za pomoć obiteljima s djecom	13 6150
Internet stranica:	www.familyassist.gov.au
Za druge jezike osim engleskog	13 1202

Bolnički i liječnički troškovi

Preko programa Medicare Australia, australska vlada pomaže oko osnovnih bolničkih i medicinskih troškova. Za nositelje Medicare kartice, vlada subvencionira i troškove brojnih lijekova, preko svog Programa farmaceutskih beneficija (Pharmaceutical Benefits Scheme – PBS). Novodošli useljenici trebaju provjeriti pravo upisa u Medicare program, tako da u Medicare ured donesu svoju putovnicu, putne dokumente i podatke o vizi. Na Internet stranici za Medicare (vidite dalje) postoji komplet informacija s prijevodima na različite jezike.

Većina osoba s vizom za privremeni boravak nema pravo upisa u Medicare, ali postoje neke iznimke, na primjer, osobe na privremenoj vizi koje su podnijele molbu za trajni boravak i ispunjavaju određena pravila.

Kontakt podaci:

Telefon: 13 2011

Internet stranica: www.medicareaustralia.gov.au

Postoje i programi privatnog zdravstvenog osiguranja, koji pomažu oko troškova za druge medicinske usluge koje Medicare ne pokriva, kao što su liječenje u privatnoj bolnici, zubarske i optičarske usluge, ili prijevoz kolima hitne pomoći.

Podaci o privatnom zdravstvenom osiguranju

Email: privatehealth@health.gov.au

Internet stranica: www.health.gov.au/internet/wcms/publishing.nsf/Content/private-1

Nastava iz engleskog

Australska Vlada smatra učenje engleskog jednom od prvih i najvažnijih stvari koje novi useljenici trebaju poduzeti, kako bi se uspješno nastanili u novoj sredini i mogli ostvarivati svoje osobne, društvene i financijske ciljeve. Ako nemate 'funkcionalno' znanje engleskog, možda imate pravo na učenje engleskog u sklopu Programa učenja engleskog za odrasle useljenike (Adult Migrant English Programme – AMEP).

Po dolasku, nazovite službu informacija Ministarstva za useljavanje i državljanstvo (Department of Immigration and Citizenship) za više informacija o pravu na usluge i podatke o najbližem AMEP uredu. Ne zaboravite, ukoliko imate pravo, za nastavu engleskog se morate prijaviti u roku od tri mjeseca od dobivanja stalnog boravka ako ste u zemlji, ili u roku od tri mjeseca po dolasku u Australiju ako ste vani.

Kontakt podaci:

Telefon: 131 881

Internet stranica: www.immi.gov.au/amep

Drugi programi australske vlade za učenje engleskog

Postoje tri druga programa australske Vlade za učenje engleskog, a sve ih provodi Ministarstvo za prosvjetu, znanost i obuku (Department of Education, Science and Training). To su: Program učenja engleskog i pismenosti za zapošljavanje (Workplace English Language and Literacy programme – WELL), Program za učenje jezika, pismenosti i računanja (Language, Literacy and Numeracy Programme – LLNP) za osobe koje traže posao, te Program učenja engleskog kao drugog jezika za djecu školske dobi – za nove useljenike (English as a second language – New Arrivals – ESL-NA). Za više informacija pogledajte www.dest.gov.au.

Pomoć prevoditelja i tumača

Pomoć tumača možete dobiti od Nacionalne službe prevoditelja i tumača (Translating and Interpreting Service National – TIS National) na 131 450 (po cijeni lokalnog poziva iz bilo kojeg dijela Australije). Preko TIS National službe, usluge tumača možete dobiti 24 sata dnevno, sedam dana tjedno.

Australski stanovnici i državljani mogu dobiti i besplatne prijevode skraćenih izvoda osobnih dokumenata koji su važni za nastanjivanje.

Informacije na Internetu

- www.immi.gov.au/living-in-australia/help-with-english/learn-english/client/translation_help.htm

Obrazovanje

Prema australskom zakonu, djeca moraju pohađati školu u dobi između pet i 15 godina, ali taj uzrast može biti drugačiji u nekim državama i teritorijima. Vlada omogućuje besplatno obrazovanje u državnim školama (učenici s privremenom vizom možda moraju platiti punu cijenu školovanja). Mnogi učenici pohađaju privatne škole, kojima upravljaju crkve i druge skupine, ali to školovanje se plaća.

Obrazovni sustav u Australiji je svima na raspolaganju. U sklopu tog sustava, priliku za školovanje imaju sve osobe, u svim starosnim grupama i svih razina sposobnosti.

Državnim školama upravljaju vlade saveznih država/teritorija, a informacije o upisu možete dobiti od ministarstva prosvjete u toj državi/teritoriju ili od svoje lokalne škole.

Postoje dvije vrste visokog školovanja: školovanje koje nude ustanove u sklopu privrednog sektora za profesionalno obrazovanje i obuku (vocational education and training – VET), i školovanje na sveučilištima i drugim ustanovama za visoko obrazovanje. Pristup obrazovanju trećeg stupnja može ovisiti o uvjetima navedenim na vizi kandidata.

U nekim slučajevima, australska Vlada plaća većinu troškova za studentsko mjesto u visokoobrazovnoj ustanovi (poznato kao mjesta uz pomoć Commonwealth vlade), dok studenti plaćaju razliku troškova. Studenti na visokoškolskoj ustanovi mogu podnijeti i molbu za stipendiju u sklopu Programa doprinosa za više obrazovanje (Higher Education Contributory Scheme – HECS) ili Programa kredita za više obrazovanje (Higher Education Loan Programme – HELP), za one studente koji imaju pravo i upisani su u mjesta uz pomoć Commonwealtha. HECS - HELP kredit pokriva sve ili djelomične iznose studentskog doprinosa.

Daljne informacije na Internetu:

- Ministarstvo za obrazovanje, znanost i obuku (Department of Education, Science and Training) www.dest.gov.au
- Upis na sveučilište (Going to university) www.goingtouni.gov.au

Vozačke dozvole

Vozačke dozvole izdaju vlade saveznih država i teritorija, a kandidati obično moraju položiti test znanja, praktični test vožnje i provjeru vida. Nitko ne smije voziti bez važeće dozvole.

Nositelji vize za stalni boravak imaju pravo vožnje u Australiji prva tri mjeseca po dolasku, s tim da imaju važeću vozačku dozvolu neke druge zemlje, na engleskom (ili uz službeni prijevod). Po isteku tog razdoblja, moraju imati odgovarajuću australsku vozačku dozvolu.

Važni kontakti

- U hitnim, po život opasnim situacijama (vatrogasci, policija, kola hitne pomoći) – Telefon: 000
- Nacionalna služba prevoditelja i tumača (Translating and Interpreting Service National – TIS National) – Telefon: 131 450
- Ministarstvo za useljavanje i državljanstvo (Department of Immigration and Citizenship – DIAC) – Telefon 131 881
- Portal australske Vlade – www.australia.gov.au
- 'Život u Australiji' ('Living in Australia') Internet stranice – www.immi.gov.au/living-in-australia/index.htm
- 'Početak života u Australiji' ('Beginning a Life in Australia') brošure – www.immi.gov.au/living-in-australia/settle-in-australia/beginning-life/index.htm

Kako postati australski državljanin

Australska Vlada potiče sve osobe sa stalnim boravkom na podnošenje zahtjeva za australsko državljanstvo, čim na to steknu pravo.

Kad želite postati australski državljanin, time pokazujete lojalnost i odanost Australiji i njenom narodu. To na neki način predstavlja završni korak u useljeničkom iskustvu i time Australija doista postaje Vaš dom.

Iako sve osobe, koje su trajno nastanjene u Australiji, imaju iste mogućnosti, primanje državljanstva omogućuje potpunije i formalno uključivanje u australsku zajednicu. To ljudima omogućuje bolji doprinos Australiji, jer im omogućuje potpunije sudjelovanje u našem demokratskom procesu, stjecanje prava glasovanja, kandidiranja za mjesto u parlamentu, te rada u državnim službama.

Australsko državljanstvo je ono što povezuje sve Australce i to je srce našeg naroda.

Australsko državljanstvo podrazumijeva obveze i prava.

Privilegije državljanstva

Svi australski državljanin imaju pravo na sljedeće privilegije:

- glasovanje na izborima za australsku vlast
- kandidiranje za mjesto u parlamentu
- podnošenje zahtjeva za australsku putovnicu i slobodan ulazak u Australiju
- prijavljivanje u inozemstvu rođene djece kao australskih državljanina po osnovi podrijetla
- puna podrška australskih diplomatskih predstavnika tijekom boravka u inozemstvu
- sve mogućnosti i vrste zapošljavanja u australskim obrambenim snagama i australskoj državnoj službi.

Obveze

Australsko državljanstvo nosi i određene obveze:

- glasovanje na Commonwealth (saveznim) izborima, izborima saveznih država i teritorija, te na referendumima*
- služenje u poroti ako Vas pozovu
- obrana Australije u slučaju potrebe (prema istim pravilima i izuzecima koji se odnose na državljane rođene u Australiji).

* referendumi se održavaju kad se prijedlog zakona za izmjene Ustava daju biračima na glasovanje.

Za većinu stalnih stanovnika, prvi korak za primanje australskog državljanstva je polaganje testa za stjecanje državljanstva. Kandidati se za test trebaju pripremiti čitanjem knjižice o državljanstvu, *Kako postati australski državljanin (Becoming an Australian citizen)*, koju možete naći na niže navedenoj Internet stranici. Kad polože test i zahtjev za državljanstvo im se odobri, trebaju na javnoj svečanosti dodjele državljanstva položiti prisegu na odanost Australiji:

'From this time forward, under God,
I pledge my loyalty to Australia and its people
Whose democratic beliefs I share,
Whose rights and liberties I respect, and
Whose laws I will uphold and obey'.*

* People may choose whether or not to use the words 'under God'.

Od sada nadalje, pred Bogom
Prisežem na odanost Australiji i njenom narodu
čije demokratske stavove dijelim,
čija prava i slobode poštujem, i
čije ću zakone uvažavati i slijediti.*

* Svaka osoba bira hoće li ili ne uključiti riječi 'pred Bogom'.

Australci bilo kojeg kulturnog podrijetla i religije mogu, u okvirima zakona, održavati svoje tradicije i uvjerenja, a istodobno biti ujedinjeni u jednu zajednicu.

Postati australski državljanin znači obećati odanost Australiji i obvezati se da ćete se zajedno sa svim drugim Australcima zalagati za izgradnju jakog, ujedinjenog i složnog naroda, a istodobno obogaćivati Australiju svojom vlastitom kulturom.

Daljnje informacije o tome kako se postaje australski državljanin možete naći na Internet stranici o australskom državljanstvu ili saznati od službe informacija o državljanstvu (Citizenship Information Line).

Daljnje informacije na Internetu:

- Pogledajte www.citizenship.gov.au ili nazovite 131 880